

Alte Drucke

Digestorum Sev Pandectarvm Ivris ciuillis libri quinquaginta, ad exemplar Florentinum & Haloandrinum necnon vulgatas editiones quàm diligentissimè ...

Digesta

Justinian <Byzantinisches Reich, Kaiser>

Parisiis, 1552

DIGESTORVM SEV PANdectarum liber vicesimus septimus.

Nutzungsbedingungen

Die Digitalisate des Francke-Portals sind urheberrechtlich geschützt. Sie dürfen für wissenschaftliche und private Zwecke heruntergeladen und ausgedruckt werden. Vorhandene Herkunftsbezeichnungen dürfen dabei nicht entfernt werden.

Eine kommerzielle oder institutionelle Nutzung oder Veröffentlichung dieser Inhalte ist ohne vorheriges schriftliches Einverständnis des Studienzentrums August Hermann Francke der Franckeschen Stiftungen nicht gestattet, das ggf. auf weitere Institutionen als Rechteinhaber verweist. Für die Veröffentlichung der Digitalisate können gemäß der Gebührenordnung der Franckeschen Stiftungen Entgelte erhoben werden. Zur Erteilung einer Veröffentlichungsgenehmigung wenden Sie sich bitte an die Leiterin des Studienzentrums, Frau Dr. Britta Klosterberg, Franckeplatz 1, Haus 22-24, 06110 Halle (studienzentrum@francke-halle.de)

Terms of use

All digital documents of the Francke-Portal are protected by copyright. They may be downloaded and printed only for non-commercial educational, research and private purposes. Attached provenance marks may not be removed.

Commercial or institutional use or publication of these digital documents in printed or digital form is not allowed without obtaining prior written permission by the Study Center August Hermann Francke of the Francke Foundations which can refer to other institutions as right holders. If digital documents are published, the Study Center is entitled to charge a fee in accordance with the scale of charges of the Francke Foundations.

For reproduction requests and permissions, please contact the head of the Study Center, Frau Dr. Britta Klosterberg, Franckeplatz 1, Haus 22-24, 06110 Halle (studienzentrum@francke-halle.de)

urn:nbn:de:hbz:ha33-1-150587

Pars II. Digestorum lib. XXVII. Tit. I.

γραφῆσαι πεπληρωθῇ, ὅτι ἐν τῇ τῇ χρόνῳ τῇ παρὰ τῆς
 ὥς· ἢ δὲ ἡλικία δέκνεται ἢ ἐν παιδογραφίῳ, ἢ δὲ ἐπὶ τῷ
 ἀποδείξω νομίμων. Ὑποτίθω ἐπιτροπῆς καὶ κηρατο-
 ρίας καὶ πολυπαιδία· νομίμως δὲ παῖδας εἶναι δὲ πα-
 τας, καὶ μὴ ὥσιν ἐν δὲ σία· δὲ ἡ ζῶντας εἶναι τὸς παῖδας
 ὅτε οἱ πατέρες δίδουσι ἐπιτροπῇ· οἱ γὰρ πρὶν τελευτῆσαι
 τῆς ἐσσωκρινόμενται· ὅτε πάλιν βλάπτουσιν οἱ μετὰ τὸ
 ἀποθανόντες· καὶ ταῦτα φησι διατάξεις τοις θεοτάτης Σεβήρου.
 τῶ δὲ δικαίῳ ἐρῶναι πρὶν τοις κατὰ διαθήκας δοθέντος
 ἐπιτροπῆς· ἀρμόζει δὲ ἂν καὶ ἐπὶ πάντας ἐπὶ τῶν δὲ ἐν τῇ γα-
 μνησίῳ, εἰ καὶ ἐν πολλοῖς μέρεσι τῷ νόμῳ συγκρίνεται τοῖς ἡδὴ γε-
 ννημένοις, ὅμως ὅτε ἐν τῇ παρῶν ζήτησιν, ὅτε ἐν ταῖς λο-
 γαῖς πολιτικαῖς λαμβανέας σωκρίει· ὅδε πατρί· καὶ τῷ
 ἐπὶ δὲ διατάξει τῇ θεοτάτης Σεβήρου. Ὑπο μόνον δὲ καὶ ὅτι
 ἀφῆσιν ἐπιτροπῆς διδόντες ἢ θνητῶν, ἀλλὰ καὶ ἐγγυ-
 νοὶ δὲ ὅτι ἀφῆσιν τεχθέντες, ἀφῆσιν τε καὶ θύλαται· βο-
 νῶν δὲ τότε ὅπου τῶ πατρὸς αὐτῶν ἀποθανόντος, τῶ
 ἐκείνου τόπου πλεονέκτου πατέρων· οἱ δὲ ἂν ὥσιν ἐγγυ-
 νοὶ δὲ ἐνὸς ὥς, αὐτοὶ ἐνὸς τέκνου ἀριθμούνται· ταῦτα δὲ καὶ
 διατάξω καὶ πρὶν τῶν τέκνων διαλέγονται, ἔστιν ὡς γα-
 γῆν· ὅδε καὶ γὰρ ὅτι ἐπὶ τῶν δὲ ἐπὶ τῶν δὲ ἐπὶ τῶν δὲ ἐπὶ τῶν
 γαμνησίῳ, ὅδε καὶ πρὶν τέκνων· ἢ ὅτι ἐπὶ τῶν δὲ ἐπὶ τῶν δὲ ἐπὶ τῶν
 ἐπὶ τῶν δὲ ἐπὶ τῶν δὲ ἐπὶ τῶν δὲ ἐπὶ τῶν δὲ ἐπὶ τῶν δὲ ἐπὶ τῶν
 ὡρισμένων ταῖς διατάξεσιν εἶναι δὲ ἐκείνῳ τότε ὅτε χειρο-
 τονῶν δὲ καὶ μετὰ τὸ χειροτονηθῆναι γεννηθῇ, πρὶν τοῖς
 δίκαιον τῷ ἀφῆσιν παρὰ τῶν δὲ οἱ γὰρ μετὰ τὸ γεγεννη-
 μένῳ δὲ βοηθῶν, ὡς διατάξεις φησιν Σεβήρου καὶ Λυτάνων.
 Ὑποτίθω οἱ τρεῖς ἐχόντες ἐπιτροπῆς ἢ τρεῖς κηρατορίας ἢ ἄλλο
 μεμυγμένας τρεῖς κηρατορίας τε καὶ ἐπιτροπῆς, καὶ ἐπὶ με-
 νούσας· τῆς μὲν ἐκβαλῶν τῶν ἡλικίῳ τῶν ἀφῆσιν,
 ὅτοι ἀφῆσιν οἱς τεταρτίῳ ἐπιτροπῶν καὶ κηρατορίας
 καλῶνται· ἀλλὰ μὴ καὶ κηρατορίας τῆς ἢ μὴ ἀφῆσιν ἀλλὰ
 καὶ κηρατορίας, ἐπὶ τῶν ἀφῆσιν τῶν κηρατορίας καὶ αὐτῇ
 λογισθῆναι ἢ κηρατορίας· ὅτι οὕτως ἔχον διδόντες δια-
 τάξεις Σεβήρου καὶ Λυτάνων· λέγει καὶ ὁ κρατῆς οὐλοπαιδῶν
 πρὶν τῶν τριῶν ἐπιτροπῶν ταῦτα.

III. VLP. IANVS. lib. sing. de officio praetoris tu-
 telaris.

TRia onera tutelarum dant excusationem; tria autem
 onera

onera sic sunt accipienda: ut non numerus pupillorū plures tutelas faciat, sed patrimoniorū separatio. & ideo qui tribus fratribus tutor datus est, qui indiuisum patrimonium haberent: vel quibusdam tutor, quibusdam curator: vnam tutelam suscepisse creditur.

III. MODESTINVS lib. II. Excusationum.

Εφάρην τρεῖς ἔχοντας ἐπιτροπὰς, εἰς τετρατὺ μὴ καλεῖσθαι ἐξήτηθην τοίνυν ἰάν τις ἐν δύο ὧν ἐπιτροπαῖς, εἴτα εἰς ἐπιτροπῶν τρίτῳ προβληθεὶς ἐκκαλέσθῃ, ἢ ἔτι μετῴρου ἕως τῆς δυνεὶς ἢ ὑπὲρ τῆς ἐκκαλήσεως τετρατὺ ἐπιτροπῶν προβληθεὶς, πότρου εἰς τὴν τετρατὺν δικαιολογούμενος μνησθῆσεται καὶ τῆς τρίτης, ἢ παρὰ πάντων παρὰ λείψαι ἐκείνῳ: ἢ δύνισκω ἕως τῆς θεοτάτων ξειρέας καὶ ἀντωνίνου διατεταγμένον, μὴ δὲ εἰς τετρατὺν προχειρίζεσθαι τὸν ἀπὸ τῆς τρίτης ἐκκαλήτορ παροικιζόμενον. ἀλλὰ μετῴρου ἕως τῆς ὑπὲρ τῆς τρίτης χεροτονία δικαιολογίας, τὸ ἐκείνης ἕλος πρόμνητον, ὅρου ἐσόμενον τῇ τετρατὺ χεροτονία, ὅρθω ὅθι λόγος εἴ γὰρ τὴν τῇ τῆς τετρατὺν ἕως δέξεται τις ὡς τῇ δωάμει τρίτῳ, ἀδίκου τῆς ὑπὲρ τῆς τρίτης ἐκκαλήτορ ἀποφανθείσης, τίς αὖτις χρεὺς ἐγκαταχέσεται παρὰ τοῦ νόμου. Ἐὰν πατὴρ ἐν τρισὶν φρόνις τῇ ἐπιτροπῶν ἡκουρατορίῳ, ὃ ὅς αὐτὸν ἐνοχληθῆσεται. καὶ τοῦτο ἔως διατέτακται ἕως τῆς θεοτάτων ξειρέας καὶ ἀντωνίνου. τότε δὲ καὶ ἐκ τῶν ἐναντίου ἕξιν, ὡς δὲ τῶν τῶν ὑπὲρ ἐπιτροπῶν αἰεὶς ὅθι πατὴρ διδόναι, καὶ πάλιν ἀμφοτέροις τῶν κοινῶν, τῶν τῶν μίαν τῶν ὑπὲρ καὶ δύο τῶν πατρὸς, ἢ δὲ τὸ ἑμπαλιν. τότε δὲ ταῦτα οὕτως εἴχει, ἐπειδὴ τὸ βέρος ἐν δίκῃ οὐχὶ διακεχωρισμένοις διαφέρει. γράφει δὲ καὶ οὐλπιανδὸς ὁ κρείττιστος ταῦτα.

V. VLPINVS lib. singulari de officio pratoris tutelaris.

Tria onera in domo vna esse sufficit. proinde si pater alicuius, vel filius, vel frater, qui est in eiusdē potestate, tria onera sustineat, quæ ad periculum patris sui spectent: quia voluntate eius administrent, omnibus excusatio à tutela competit. sed si non patris voluntate administrent: non prodesse, sæpe rescriptum est.

VI. MODESTINVS lib. II. Excusationum.

Εἰν δύο ἔχοντι ἐπιτροπὰς ἀλλήλῃ δύο ὁμῶς ἐπαχθῶσιν. ἢ

Pars II. Digestorum lib. XXVII. Tit. I.

τῇ τάξει τῇ τῇ βοηθήσει αὐτῶ ἐς τὴν ἀφείσιν τῆς τελευτῆς.
καὶ αὐτοὶ τοὺς ἄλλους ἢ τὴν τετάρτην ἐγχειρίσας ἢ τὴν τρίτην.
περὶ μὲν τοὺς γινώσκοντες τὴν αὐτοκρατορίας φθάσει πρὸς βελτιώ-
σιν ἄλλων. ἐάν δὲ ἢ τῇ τάξει μὴ φαίνεται, ἀλλὰ ἐν μὲν ἡμέρᾳ αὐ-
τῶν χειροτονία πρὸς τῶν αὐτῶν ἐν διαφόροις χάρταις, οὐχ
ὁ χειροτονηθείς, ἀλλὰ ὁ χειροτονιστὴς ἐπιλέγεται ὅποιον δὲ
αὐτὸν ἔσονται γραμματικοί, σοφισταί, ῥήτορες, ἰατροί, οἱ
ἐπιρριπτόμενοι καλούμενοι, ὡς περὶ τῆς λοιπῆς λειτουργίᾳ.
οὕτως δὲ ἀπὸ ἐπιτροπῆς καὶ κουρατορίας ἀνάπτειται ἡ-
χοῦσι. ἔστι δὲ ἢ ὁ ἀριθμὸς ῥητόρων, ἐν ἑκάστῃ πόλει τῇ
τῶν ἀλειτρηγιστῶν ἐχόντων, καὶ αἰρέσεις τινὲς προκείμεναι
ἐν νόμῳ, ὅπως δηλῶν. ἢ ἐπιστολῆς ἀντωνίου τοῦ δυσσεβ-
εστεροῦ, ἢ ἐν κοινῇ τῆς λείας, παντὶ δὲ τῷ κόσμῳ δια-
φύρουσιν, ἢ ἐν τῷ κεφάλαιον τοῦ ἑσπερίου γένους. αὐ-
τῶν ἑκάστη πόλις δὴν πέντε ἰατροὺς ἀτελεῖς ἔχει καὶ
τρεῖς σοφιστὰς, καὶ γραμματικούς τοὺς ἑσπερίους. αὐτὸ δὲ μέγας
πόλις ἐπὶ τοὺς ἑκατὼ δυνάτας, τίσσας τοὺς παιδιδό-
ντας ἑκατὸν καὶ πέντε. αὐτὸ δὲ μέγας πόλις δέκα ἰα-
τροὺς καὶ ῥητόρας πέντε. ὁ γραμματικούς τοὺς ἑσπερίους, ὅπως δὲ
τῆς τοῦ ἀριθμοῦ ἐξ ἢ ἡ μέγιστος πόλις τῶν ἀτελειῶν παρέχει
ἐκείνῃ τῇ πόλει μέγιστος ἀριθμὸς χερσαίων τῶν μητροπόλεως τῇ
ἐκείνῃ, τῶν δυνάμεων τῶν ἐχούσας ἀγορὰς διῶν. τῶν δὲ τῇ
τῶν λοιπῶν πόλεων τῶν ἀριθμῶν ὑπερβαίνειν ἢ ἐν ἑσπερίῳ. ὅτε
ἐν πόλει βελτιώσιν, οὕτως ἄλλῃ τινὶ παρὸν ῥήσει. ἐλάττω δὲ
ἔστιν, ἐπεὶ δὲ περὶ τῶν πολλῶν λειτουργίᾳ φαίνεται τὸ
τοῦτο γινώσκοντες. ἢ μὲν τοὺς οὐκ ἄλλως τῶν ἀλειτρηγιστῶν
ταῦτα καὶ πρὸς τὴν ἐκείνῃ δόγματι βουλῆς ἐν κατὰ λό-
γον ἐν ἀριθμῷ ἐν πωλεῖν χωρημένῳ, καὶ περὶ τὸ ὅσον ἐπι-
γνώσιν μὴ ἔχουσιν. καὶ φιλοσόφους δὲ ἀπολύνειν ἐπιτρο-
πῶν πάλιν γράφει οὕτως. ¶ Philosophi, oratores, gram-
matici, qui publice iuuenibus profunt, excusantur a tute-
lis. nam & Vlpianus libro quarto de officio proconsulis
ita scribit. Sed & reprobari medicum posse a republica,
quamvis semel probatus sit, Imperator noster cum patre
Lalio Basso rescripsit. περὶ δὲ τῶν φιλοσόφων ἢ αὐτῇ δια-
τάξει τοὺς οὕτως λέγει. φιλοσόφων δέ τινι ἐκείνῃ ἀριθμὸς
ἢ ἐκ τῶν ἀπαιτήσεων αὐτῶν τοὺς φιλοσοφούντας. οἱ μὲν δὲ ὅτι δε-
κά τῶν ὑπερβαλλόντων ἐθέλοντες παρέξουσιν τρεῖς ἐπὶ τῇ
χερσαίων ὡφελείας ταῖς πατρίσιν. αὐτὸ δὲ ἀκριβοῦς οὐκ
περὶ

ἡδὲ τὰς ὁσίας, αὐτὸν δὲ ἰδὼν φανερὸν γένησεν ὅτι φιλοσο-
 φῶντες ἔσιν· ἐξ ὧν καὶ τὰς βασιλικὰς Κομμοδῶ διατάξε-
 σιν ἐγγεγραμμένον κεφάλαιον ὁ ἐπιστολῆς Ἀντωνίνου πρὸς
 τοὺς ἐκείνους, ἐν ᾧ δηλοῦν ὅτι φιλοσόφους ἀλειτουρησίαν ἔχειν
 ἀπὸ ἐπιτροπῶν. ἔστιν δὲ τὰ ῥήματα ταῦτα· ομοίως δὲ τού-
 τοις ἀπασιν ὁ θεοτάτος πατήρ μου παρελθὼν διδύς ὑμῖν
 πῶς ἀρχὴν διατάγματι τὰς ὑπαρχούσας τιμὰς καὶ ἀτε-
 λείας ἐβέλαιωσεν, γράμματα φιλοσόφους, ῥητορας, γραμμα-
 τικὰς, ἰατροὺς ἀτελεῖς εἶναι γυμνασιῶν, χιῶν, ἀγορανομῶν,
 ἰδρωσιῶν, ἐπισταθμῶν, σιτανῶν, ἐλαιωνίας· καὶ μήτε κρι-
 νειν, μήτε πρεσβύτην, μήτε εἰς στρατείαν καταλεγεῖσθαι ἀ-
 νομίας, μήτε εἰς ἄλλω αὐτοῦς ὑπηρεσίαν ἰθνηκῶν ἢ τινα ἄλ-
 λω ἀναγκάζεσθαι. ἔτι καὶ ἐκεῖνο εἰδέναι χρὴ ὅτι ὁ ἐν τῇ ἰ-
 δίᾳ πατρίδι διδάσκων ἢ θεραπεύων, πῶς ἀλειτουρησίαν
 ταύτῃ ἔχει. ἰδὼν γὰρ Κομανεύς αὐρ ἐν Νικομαχείᾳ σοφί-
 σταν ἢ θεραπεύειν ἢ διδάσκειν, παρὰ Κομανδύτην, ἀλειτουρη-
 σίαν οὐκ ἔχει καὶ τὸ οὕτως νομοθετήσας ἀπὸ τῶν θεοτά-
 των Σεβήρου καὶ Ἀντωνίνου. τοὺς μὲν τοὶ ἀγαρ ἐπισήμονας
 καὶ ὑπὲρ τὸν ἀριθμὸν καὶ ἐν ἀλλοτρίᾳ πατρίδι τὰς διατρι-
 βὰς ποιούμενους εἶναι ἀλειτουρησίαν· πάντες γὰρ ἀ-
 γων τὸν θεοτάτον Ἀντωνίνον τὸν διτεβὴν οὕτω κεκλυθῆναι·
 τὸν ἐν Ῥώμῃ σοφιστὸντα ἢ σαλαρίῳ ἢ καὶ χωρὶς σαλαρί-
 ος ἄφεσιν ἔχειν νομοθετήσας ἀπὸ τῶν θεοτάτων Σεβήρου
 καὶ Ἀντωνίνου, οὕτως ὥσταναι ἔτυχεν ἐν ἰδίᾳ πατρίδι δι-
 δάσκων, αἷς νομοθεσίαις δωκεῖται τις ἐκεῖνον προσαγαγῆναι
 τὸν λόγον, ὅτι κοινῶς ὅσους τε καὶ νομιζομένους πατρίδος τὴν βα-
 σιλευσῆς, ἐκόντως αὐτὸς ἐν ἰδίᾳ πατρίδι χρησίμων ἐαυτὸν πα-
 ραχὼν ἀλειτουρησίαν κερπύσει. νόμον δὲ διδάσκαλοι
 ἐν ὑπαρχίᾳ διδάσκοντες ἄφεσιν οὐχ' ἔχουσιν, ἐν Ῥώμῃ δὲ
 διδάσκοντες ἄφροντες. [Vlpianus libro singulari de officio
 pratoris tutelaris ita scribit: Athletæ habent quidem à tu-
 tela excusationem, sed qui sacris certaminibus coronati
 sunt. ἔστιν δὲ ἰδρωσιῶν διορ, λισιαρχία, βιβλιαρχία, Κρη-
 παδομαρχία, παρ' ἧς ἀλειτουρησίαν ἀπὸ ὧν τρεῶν. ^{vide An-}
 τουτίου Ἀν- ^{tonii An-}
 τουτίου ἔως ἀνάρχῃ. Tutela non est reipublicæ munus, ^{gustinum}
 nec quod ad impetiam pertinet, sed civile: nec provinciale ^{in hunc lo-}
 videtur tutelâ administrare. ἄφροντες ἐπιτροπῆς καὶ κερπύ-
 ριας στρατηγῶν τῶν πόλεων, διδωσὶν ἄφεσιν ἐπιτροπῆς καὶ
 κεφαλῆς ἔχοντα ὅσα χερσὶν ἐκείνων γενομένη πρὸς τὸν πα-
 4 Z iij τίρεα

Pars IIII. Digestorum lib. XXVII. Tit. I.

τῶν ὁφραῶν, ἐκ τῶν εἰ μὴ κατὰ διαθήκας φανεῖν δοθέντες ἐπίτροπος, πάλιν εἰ μὴ μετὰ τὴν γραφὴν τῶν διαθήκων κεφαλῆς ἀγῶν αὐτοῖς πρὸς ἑλλήκας σιωπῆσιν, ἢ εἰ μὴ περὶ τοῦ αὐτοῦ ὅριον τῆς διαθήκης ἢ ἑχθρα, ὅτε τοιοῦτο δὲ δοκῇ δεδοῖν ἐπίτροπος, ἵνα ὑποβληθῇ ἐνοχὴ καὶ πείρασιν, καὶ τοιοῦτο δὲ ἐπιστολῆς ἐκδοῖν βασιλέως δέον. ἔτι ἀπολύει ἐπίτροπος ὁπόταν ἀμφισβήτησιν τις ὅτι ὁφραῶν πρὶ τῆς καταστάσεως κινή, φαίνεται δὲ τοιοῦτο μὴ συνοφαντὶα τοῖον, ἀλλ' ἐν καλῆς πίστεως, καὶ τοιοῦτοι θεότατοι Μαρκίος καὶ Βήρος ἐνομοθέτησαν. πρὶ τῶν ἀγροίκων καὶ τῶν ταπεινῶν καὶ τῶν ἀγραμμάτων γράφει παῦλος ἑτωσί. *Mediocritas, & rusticitas interdum excusationem præbent secundum epistolas diuorum Hadriani & Antonini.* *Eius, qui se neget literas scire, excusatio accipi non debet: si modò non expers sit negociorum.*

VII. VLPIANVS lib. singulari excusationum.

Pupertas sanè dat excusationem, si quis imparem se oneri iniuncto possit probare, idque diuorum fratrum rescripto continetur.

VIII. MODESTINVS lib. III. Excusationum.

Oἱ παλαιστρατιῶν οἱ ἐπιτίμως πληρώσαντες τὸν τῆς στρατείας χρόνον, ἀφισιν ἔχουσιν ἐπίτροπὸν πρὸς παῖδας τῶν ιδιώταις πρὸς ὃ τῶν παίδων τῆς αὐτῆς τάξεως κοινωνικῶν ἢ πάντων παλαιστρατιῶν τῶν ἐν τῇ πόλει ὄντων ἢ ἀπὸ στρατοῦ ἀφισιν ἔχουσιν, μὴ ὃ ἐν αὐτῇ ἐκείνῃ τῇ ἰσότητι τῆς στρατείας ἰσχυρότερον ἐνομιᾶν τῆς τῆς παλαιστρατιῶν προνομίας, ἵνα μὴ ἀλλὰ ἄλλα ἔχουσιν δίκαια πρὸς παρατήσιν ἐπιτροπῆς, οἷον ἀριθμὸν ἐτῶν, ἢ τι τοιοῦτον, ὁποῖον οἱ τοῖς ιδιώταις πρὸς ἀπαντὰ σιωπῆσαι ἔσθαι. ταῦτα ὃ περὶ ἡμῶν καὶ περὶ ἐγγόνων τῶν παλαιστρατιῶν. ἐγγονοὶ γὰρ τῶν παλαιστρατιῶν ἐν τῇ αὐτῇ χάριτι τῶν λοιπῶν ιδιωτῶν ἐνομιᾶσιν ἐκείνῃ. ὁ δὲ μέντοι ἀτίμως ἀποστρατοῦσάμενοι ὅμοιοι τοῖς μὴ ἀποστρατοῦσάμενοι νομίζονται. καὶ ὅτε τοιοῦτο ὅτε αὐτοὶ ἔχουσιν προνομίαν, ὅτε τοῖς τέτρωται παῶν παλαιστρατιῶν ἐπίτροποι δοθέντες καταχρησθῶσιν. ἔδοξε δὲ τῷ βασιλεῖ τῶν ἐπὶ τῇ πόλει τῶν παλαιστρατιῶν ἔχουσιν ἀφισιν ἐπίτροπὸν κατὰ τὰ αὐτὰ τοῖς πληρώσαντες. ὁ γὰρ ἐνόςοντος τῆς στρατείας ὑποβόας ὅμοιος ἐκείνῃ πισθῆναι ὅτι πληρώσαντι τὸν τῆς στρατείας χρόνον. ὁ δὲ ἐν τῇ τεύτῳ

vide in hunc locū Antonii Augustini.

In hunc locū Alexander ab Alexand. lib. 6. cap. 22.

τούτων τῶν ἰσχυρῶν ἀφελῆς ἐκείναι διωκεῖν ἐπὶ ταῖς ἐπιτρο-
παῖς ἀλειουργσίαν, δηλὰ πρὸς χρόνον. ὡς αὐτὸ καὶ τῶν λοι-
πῶν πολιτικῶν λειτουργιῶν ἀφελῆς ἔχει. ὁ μὲν γὰρ ἐν τῇ
πέντε ἰσχυρῇ τῆς στρατείας ἀπολυθεὶς, οὐδὲ μίαν ἑαυτῷ ἐκδι-
κῆσαι ἀλειουργσίαν. ὁ δὲ μετὰ πέντε ἐνδὸς ἡμερησίου ἔχει ἀλει-
τουργσίαν. ὁ δὲ μετὰ ὀκτώ, διετίας. ὁ δὲ μετὰ δώδεκα, τριε-
τίας. ὁ δὲ μετὰ δέκα ἑξ, τετραετίας. ὁ δὲ μετὰ ἑκοστί, ὡς πρεσ-
πομεν, διωκεῖ ἀπολυθεὶς. ὅς δὲ ἐν τοῖς νηκοφύλαξιν,
τοῖς ἐν ῥώμῃ στρατοδράμους ἡμερησίως μὲν ἔχει ἀφελῆς. ὅ-
σοι δὲ δηλαδὴ ἰσχυρῶς ἀπολυθῶσιν, ὡς αὐτὸ πρῶτον,
ἢ δὲ νόσου καλομενὴν καυστρίαν ἀφελῆς λαβόντες. ὅ-
σοι γὰρ καὶ αὐτὴ ἔντιμος. ὁ γὰρ ἀτίμους ἡμερησίως ἐκ-
είναι ἀναπαύσει. συμβεβηκός δὲ εἶναι πιστεύειν οὐ μόνον ὁ
λεγιωνάρχος, δηλὰ καὶ πᾶς πάντες τρόπος στρατοδράμ-
νος, ἐπιτίμους δὲ καὶ αὐτοὶ ἀπολυθέντες. καὶ γὰρ λεγιωνα-
ρχοι τοῖς ἐν τοῖς νηκοφύλαξιν στρατοδράμους πάλιν ἐπι-
τροπὸς γίνονται. ἢ δὲ καὶ ἡ στρατιώτου ἀφίλιος κουράτωρ δο-
θῆσεται ὁ παλαιστρατιώτης, δηλαδὴ ἰσχυρῶς πατὴρ αὐτῷ ἀ-
ποθανῇ. ἰσχυρῶς δὲ οὕτω ἀποχαιρὸς ἀπολυθῶσιν, ὁμοίως καὶ
τούτοις πᾶσιν διατάξεις μαρτυροῦσιν. γράφα δὲ καὶ οὐλ-
πιανὸς ἔστω. ¶ Sed ignominia missi, ab urbicis planē tute-
lis excusabūtur: quia ingredi urbē eis nō licet. Planē (in-
quit Vlpianus) si quis in cohortib⁹ urbanis permilitauit: li-
cet ante viginti annos mittitur, tamē perpetuā habet à tu-
telis excusationē. ¶ Ἐν τῇ δὲ πότει μίαν καθάπαξ ἡμέ-
ροπλῶν ἀναδέχοντο οἱ παλαιστρατιῶται, ἢ ἐν καὶ ῥώμῃ πλε-
ον τοῖς ἄλλοις, πανοικίως δὲ τῆς πρώτης ἐπιτροπῆς πάλιν
ἀναλαμβάνοντο. ἀλλ' ὡς αὐτὸ ἡμερησίως ἰσχυρῶς αὐτοῖς
ἐκδικῆσαι τοῖς ἐκείνοις, οὐδὲ εἰς τῆς ἡμέρας ἡμερησίως
τοῖς ἡμέρας καὶ ἡμερησίως παλαιστρατιῶται ἐκδικῆσαι τὸ γεγε-
νημένον. τοῦτο δὲ καὶ ἡμερησίως κουρατοριῶν ἐστὶν νομοθετη-
μένον, ὡς δηλοῖ θὰ διατάξεις Σεβήρου καὶ Ἀντωνίνου. καὶ
οὕτω διαφέρει πᾶς δέχονται οἱ παῖδες τῆς συστρατιώτου
ἐπιτροπῆς ἢ κρητόρος, πότει ἀπὸ χειρὸς ἀπολυθέντες, ἢ
τοῖς πατρὸς ἀποθανόντος. πριμιπιλάριοι δὲ διατάξω
βασιλέων παραίτησιν ἔχουσι τῶν λοιπῶν ἐπιτροπῶν. πρι-
μιπιλάριος δὲ ὧν ἐπιτροπῶν οὐσιν. πριμιπιλάριοι δὲ ἔτοι-
νομίζονται, οἱ διανύσαντες τὸ πριμιπιλιον. ἰσχυρῶς μὲν
διανύσας ἀποθανῇ, τέττον τῶν παλίων πριμιπιλαρχος ἐκ-
ἐπιτρο-

In hunc
locū Ale.
ab Alex.
li. l. ca. 5.

Pars IIII. Digestorum lib. XXVII. Tit. I.

ἐπιτροπῶν σέ.

IX. VLPIANVS lib. singulari de officio Præ-
tularis.

SI Tribunus in cohortibus prætoriiis permilitauerit: etiam collegarum filiorum tutela excusabitur beneficio diui Seueri & imperatoris nostri.

X. MODESTINVS lib. III. Excusationum.

Οὐ μόνον δὲ οἱ τὰς ἀπὸ καλῆς στρατείας καὶ τὰς λοι-
πὰς πριμιπλᾶριοι στρατῶν ἀμειβοί, ἀλλὰ καὶ οἱ ὅσοι
σοῦ χρεῖας δημοσίας δῆμον ῥωμῶν ἕνεκα ἀποδῆμῶσαν
τες, ἐκινῶται ἔχουσιν ἀπάσασιν μετὰ τὴν ἐπανελθεῖν. ὅρμη
τοι ἐκινῶται ἔτος ἑ μόνον τοῖς πληρώταισιν τῶν συνή-
θη τῆς στρατείας καὶ ῥωμῶν ἐν ταῖς λοιπαῖς δημοσίαις χρεῖ-
αις δίδονται. ἀλλὰ καὶ τοῖς ὅποσιν ἀπασαμένοις τῇ δημο-
σίας χρεῖας ἢ ἐπανελθόντων, καὶ ἐλάττωνα χρόνον διατρί-
ψασιν τῇ διατρίψει αὐτῶν. ὅς μὲν τοι πρὸ τῆς ἐπιτροπῆς,
ἐλθὼν δὲ τοῖς ἀπὸ τοῦ ὅτι δημοσίου ἕνεκα πρᾶγματός ἀπέ-
δημῶν, ταύτας ἐπανελθόντες παρὰ τὴν ἐπαναλήφοντο,
ἐλθὼν αὐτοῖς βοηθῆντος τῇ ἐκινῶται, ὅ γιν ἐκινῶται πρὸς τὰς μελ-
λόντας νέας δίδονται, ἢ πρὸς τὰς ἀναληφθῆναι ὀφειλέσας
ἐκινῶται ὅ συνημμένον ἡμῶν διεταθήσει. ὅ γιν τὶς ἐ-
πανελθὼν δὴ δὴν ὀφειλὼν ἢ ὀφειλῶν γε ὀφειλῶν, ἢ χί τι
ἐν πρὸς δὴν. ἢ οἱ κατὰ διαθήκας δὸντες ἐπιτροπῶν πα-
ρατῆτον κατὰ νόμον τῶν χαρισμῶν τῶν ἐν ἀλλῇ ἐπαρ-
χί ὄντων κτημάτων. ὅ δηλοῖ ἢ ὑποτεταγμένα τῷ θεοτάτῃ
ἐκδὼν διατάξεις. ὅ Diui Seueras & Antoninus Augusti
Valerio. testamento tutor datus, ante præfinitum diem ad-
ire [præsidē provincie] debuisti, & postulare, ut ab admi-
nistratione [earum] rerum, quæ in alia prouincia erant, li-
berareris. ὅ πριμιπλῶν διατάξεις ἐκιν ἐπιτροπῶν διετά-
μενος ἢ ἐκιν πρὸς τὰς ἀλλῶν τὰς στρατιωτικὰς χρεῖας ἀνα-
ληφθῆναι, ἀποθήσει τῶν φροντίδων τῆς ἐπιτροπῆς ὁμοίως καὶ
ἐκιν τῶν τόπων ἐκινῶται ἐπιτροπῶν, ὅ μὲν ταῦτα συγμάθε-
θον αὐτῶν τὶς ἀπὸ γὰρ, δὸνθεται κούρῳ, ὅς φησιν
διατάξεις τῷ θεοτάτῃ ἐκδὼν. ἢ ὅρῳ ἐκινῶται τῶν
ἐκιν τοῖς ὁμοίοις κεφαλαιοῖς κούρῳ δίδονται ὅρῳ, ἐκιν
τόπων τῇ χρόνῳ ἀέλουσιν λαμβανόντων. ὅ ἐκιν ἀπὸ τοῦ
δὸν ἢ ἀπὸ τοῦ ὑπὸ πατρῶν ἐπιτροπῶν τοῖς τέκνοις αὐτῶν,
ἢ καὶ ἑτέρους οἷος δὴν τῇ ἐλάττω τῶν ἐκιν
τῶν

τῶν ὡς μὲν ἀφίλις ἢ οὐκ ὄνοχληθῆσθαι. ἐν τοσούτῳ δὲ ἕ-
 τῆρος εἰς τόπον αὐτοῦ χειροτονηθῆσεῖ καὶ ἐμὼν. ὁμοίως ἔστιν
 τοῦτο καὶ ὁ νόμιμος ἐπίτροπος ἐὰν ἀφίλις ᾖ τῷ χηρῇ γὰρ
 καὶ εἰς τὴν τόπον τοῦτο καὶ ἐμὼν ἐν ᾧ τῶς δόθηκεται.
 Ἐάν τις ἕτως νοσήσῃ ὡς δὲ αὐτὴν μὴ παύσασθαι ἀ-
 φέβαναι ἐπιτροπῆς, εἰς τὴν τόπον αὐτοῦ κερὰτος δίδοι,
 εἰ αὐτὸς ἢ πάλιν ἕτος ἀναλίσκῃ τὴν ἐπιτροπὴν. εἰδὲ καὶ
 τίς εἰς μανίαν ἐμπίσῃ, ὁμοίως ἔστι τοῦτο. οὗτω καὶ οὐλοπαι-
 νὸς γράφει. ¶ Aduersa quoque valetudo excusat: sed ea,
 quæ impedimento est, quod minus quis suis rebus superesse
 possit, ut Imperator noster cum patre rescriptit.

XI. PAULVS lib. singulari de excusatione tutorum.

ET non tantum ne incipiant, sed & à cœpta excusari
 debent.

XII. MODESTINVS lib. III. Excusationum.

Item Vlpianus scribit, sed in hoc rescripto adiectum
 est: solere vel ad tempus, vel in perpetuū excusari, pro-
 ut valetudo [est,] qua adficiuntur. Furor autem non in to-
 tum excusat, sed efficit, ut curator interim detur. ¶ Εἰσὶν
 καὶ ἄλλοι οἱ καὶ ἡδὴ ὄντι ἐπιτροπῶν ἢ κούρατορες, διω-
 κόμενοι ἀπολύονται τῆς φρενίδος, διὸ οἱ τῶν ἐστῶν
 ἄλλα ἔχουσιν μεταβῆναι τυχεῖς δὲ ἀντιγραφῆς βασιλέως, ἡ-
 δότος μὲν αὐτοῦ ἐπιτροπόμεν, ὃ δὲ μετακίτται ῥητῶς αὐ-
 τοῦ φιλοτιμώμενου, καὶ τούτων ἐκείνων δὴ λέγοντες τοῖς
 γράμμασιν.

XIII. IDEM lib. IIII. Excusationum.

Εἰδέναι χρὴ ὅτι οὐτε οἱ χειροτονηθέντες ἐπίτροποι, ὅτε οἱ
 ἐκείνῳ διαβήνῃ δόθεντες, ἐκκαλεῖσθαι ἀνάγκη ἔχειν,
 ὡς δηλοῖ διάταξις τῶν θεσπάζων Σεβήρου καὶ Αντωνίου,
 τὸ τοιοῦτον παραφυλάττειν δὲ καὶ τῶν χειροτονηθέντων κού-
 ρατέρων. ἐν ὀλίγοις γὰρ παντὶ διαλάττουσιν οἱ κούρατορες
 ἐπὶ τῶν ἐπιτροπῶν. κατὰ μὲν τοῖς τῶν ἡμετέρων τῶν ἐκ-
 βαλόντων αὐτοῖς τὰς δημοκρατίας ἀδελφῶν ἐξουσίαν ἐκκα-
 λεῖσθαι πολλὰ ἢ παραφυλάττειν προσήκει, ἵνα ἐπιτροπῶσιν
 ἐπίτροποι ἢ κούρατορες τὰ δύναντα παρασχέωσι τῆς ἀφί-
 σιως. δὲ γὰρ αὐτοῖς ἐμπροσθεν πρὸς αὐτὴν τῶν δικασ-
 τῶν δὲ αἱ πρὸς αὐτοῖς αὐτῶν μὲν γὰρ ἐν αὐτῇ τῇ πόλει αὐ-
 τῶν κούρατον, ἢ ἐν τῶν ἐκείνων μιλίᾳ τῆς πόλεως,
 ἐν τῇ

Pars IIII. Digestorum lib. XXVII. Tit. I.

ὧν τὸς πεντήκοντα ἡμέρων παρατίθεται, ἢ μετὰ τοῦτ' οὐ
 συγχαρηθήσεται, ἀλλ' ἐξέῃ τ' φροντίδος καὶ τούτων τῶν
 μὴ ποίησιν, ἔσται ἐν τῇ αὐτῇ αἰτίᾳ, ἐν ᾗ ἢ ἢ ἢ ἢ εἰ ἀπεφάνθη
 τῷ ἰδίῳ κινδύνῳ αὐτὸν ὀλιγοῦσιν, πρὸς τὸ μὴ καὶ ἀλεεπεῖσθαι
 αὐτῷ τινὰ ὁδὸν πρὸς παρατίθησιν. ὁ δὲ ὑπὲρ ἑκατὸν μιλίας
 τῆς πόλεως ἀποδήμων ἑικοσι μιλίας ἐξείριθμούμονα αὐτῷ
 καθεκάστω ἡμέραν ἀφ' ἧς ἂν γνῷ· δὲ δὲ αὐτῷ μνησθῆναι
 ὑπὸ τῶν ἀρχόντων ἢ κατὰ πρόσωπον, ἢ τ' δικίας. καὶ ἔ-
 ξωθεν τῶν ἄλλων τριάκοντα ἡμέρας ἔχει πρὸς δικαιολο-
 γίαν· τοῦτο δὲ διαφέρει καὶ τοῖς κατὰ διαθήκας δοθεῖσιν,
 ἵαντι ἐπίτροποι ὦσιν ἱαντε κεράτορες, ὅς κεράτορας βε-
 βασιῶνται ἔθος ὑπὸ τ' ἡγεμῶν. ἑτέρου δὲ οὐκ ἔστιν οὐρίσκορ
 ἐν τ' μακρῇ νομοθεσίᾳ, ἀλλ' ὡς ἀξιῶν, τῷ γὰρ ἐν αὐτῇ τῇ
 πόλει ὅπῃ ἐν ᾗ κηρύσσονται ἢ ἐν τῇ ἑκατὸν μιλίων πεν-
 τήκοντα ἡμέρων ἔδωκεν νομοθέτης προθεσμίαν. τῷ δὲ ὑπὸ
 ἑκατὸν μιλίας διατρίβοντι καθεκάστω ἡμέραν δέμιν ἀριθ-
 μέσθαι ἑικοσι μιλίας ἐκείλουσιν, καὶ ἔξωθεν τούτων ἄλλας
 τριάκοντα ἡμέρας προσέθηκεν εἰς δικαιολογίαν. ὅθεν συμ-
 βαίνει ἔδωκεν ἡτὶς ἀπὸ ἑκατὸν ἐξήκοντα μιλίων πᾶς διατρι-
 βῆς τοιοῦτον, τῷ ἔδωκεν πρὸς προθεσμίαν ὅπῃ καὶ τριά-
 κοντα ἡμέρων, ὅπῃ μὲν τῶν ἑκατὸν ἐξήκοντα μιλίων, ὡς καθε-
 κάστω ἡμέραν ἑικοσι μιλίων ἀριθμῶμεν, τριάκοντα δὲ
 πᾶς πρὸς τῶν δικαιολογίαν. ἔσται ἐν τῇ χείρονι τάξει ὁ πόρ-
 ρωθεν διατρίβων τῷ ἐν τῇ ἑκατὸν μιλίων ὄντι ἢ ἐν αὐτῇ
 τῇ πόλει, εἴγε οὕτως μὲν ἀπὸ πεντήκοντα ἡμέρας προθεσ-
 μίας εἴσιν, ἐκείνοις δὲ ἐλάττω. δὲ εἰ καὶ τὰ μέγιστα τὸ
 ἑπὶ τῷ νόμῳ ταύτῃ ἀποτελεῖ τῷ διανοίαν, ὅμως γνώμη
 τῷ νομοθέτῃ ἄλλο βούλει. οὕτως γὰρ καὶ Κερβίδιος ἐκε-
 δότας ἢ παῦλος καὶ Δομίτιος Οὐλπιανὸς, δι' ἑκατὸν
 τῶν νομικῶν γράψουσιν, φάσκοντες οὕτως δέμιν ταῦτα πα-
 ραφυλάττειν, ὡς μὴ ποτε τινὶ ἐλάττω διδῆσθαι τῶν πεν-
 τήκοντα ἡμέρων προθεσμίαν. τότε ἡ μακροτέρη, ὅποταν
 ἢ διατρίβουσιν τῶν ἐκείνῃ τῇ ὁδῷ ἡμέρων προτιθεμένων
 ταῖς τριάκοντα ἡμέραις εἰς πρὸς δικαιολογίαν ὁ νόμος δι-
 δῶσιν, ὑπὲρβαίνει τὰς πεντήκοντα ἡμέρας. οἷον ἵαντι
 φάμιν ἀπὸ τετρακοσίων τεσσαράκοντα μιλίων διατρι-
 βῆς, ὅτος γὰρ τῆς μὲν ὁδῷ ἐξείριθμός ἑικοσι δύο, πρὸς δι-
 καιολογίαν δὲ ἄλλας τριάκοντα. παραφυλάττειν δὲ αὐ-
 τῶν τῇ προθεσμίᾳ πάντες δι' ὁποσούτω παραλούμενοι ἐπι-
 τρώπῃ

Pars II. Digestorum lib. XXVII. Tit. I.

¶ Diui Seuerus & Antoninus Augusti Narcisso. Ab aucto materno tutor datus, necesse non habuisti excusari cum ipso iure non teneris. Si igitur administrationi te non miscuisti, potes esse securus. ¶ Ομοίως δὲ καὶ ἰὰν τῇ μὴ ἐκδοκίμῳ τῇ δικαιοδοσίᾳ χειροτονήσῃσι δι' ἀρχόντες ἐπίτροπον ἢ κούρατορα, οὐδ' ἔστος ἀνάγκη ἔχει παραφυλάσσειν τὰς προνομίας οἷον τῶν μήτε πολίτων μήτε ἐνέκλων.

XIIII. IDEM libro quinto Excusationum.

Απελθόντων ἐν τῷ λόγῳ τῶν πρὸς ἀφίσσεως ἐπιτρόπων καὶ κούρατόρων, εἰδέναι δεῖ, ὅτι οὐ μόνον τοὶ πατέρες τοὶ ὀφθαλμοὶ, ἀλλὰ καὶ μικροὶ νοσήσι χρεῖ. καὶ ὅπου οὐκ εἴσονται πρὸς τοὺς πατέρας, εἰδέναι χρεῖ, ὅτι τῶν πρὸς σιγῆσιν τῶν τῶν οὐκ ἐν τῷ πρώτῳ βαθμῷ σήσωμεν, τοῦτο οὐκ ἐστὶν καὶ θύγατρα, ἀλλὰ καὶ ἐγγόνους δι' ἐκατόφου καὶ τοὺς ἐφεῖς, ἀλλὰ καὶ ἰὰν δίκαιον χρυσῶν δακτυλίων λαβὴν, ἔτι διασώζει τὴν τῷ ἀπελθόντων τάξιν ἐν τοῖς, ὅπου ἀντίγραφοι θεότατος Ἀντωνίνου ὁ μέγας. ¶ Ὁ ἰδὼν ἀργυρίῳ ὄνθεος καὶ ἀπελθόντων, οὐδαμῶς συγκρίνεται τοῖς λοιποῖς ἀπελθόντοις. ἰὰν πολλοὶ ἀπελθόντοι ᾖσιν, ὡς ἀπὸ πάντων τοῖς τέκνοις ἐπίτροπος δοῖσεται, καὶ ἀπὸ τριῶν ἐκ τῶν οὐκ ἀπολυθῆσεται.

XV. IDEM libro sexto Excusationum.

Σπᾶδοντα χειροτονήσῃσι ἐπίτροπον, εὐδελίαν ἔχει παραίτησιν, ὡς δέκνυσιν διάταξις τῶν αὐτοκρατόρων Σεβήρου καὶ Ἀντωνίνου. ¶ Ὁ δὲ πατὴρ ἐπαγγελάμενος ἐπιτροπὴν τῶν πᾶσιν, ἀφαιρᾷ τῶν τῶν ἐπιτροπῆς οὐ δύναται, καὶ ἄλλως ἔχει δίκαια ἀφίσσεως. εἰ δέναι δεῖ ὅτι ἀξίωμα ὁδὸν παρέξῃ παραίτησιν, ὅθεν εἰ τις συγκλητικὸς ἢ, οὗτος ἐπιτροπὴν οὐ τῶν κατὰ δεξιὰς τάξεως ὄντων συγκλητικῶν, ὅπου ἀντίγραφοι θεότατος Μάρκου καὶ Κομμοδῶ. εἰ δέ τις ἐπίτροπος ἢ κούρατορ ἢ καὶ συγκλητικὸς ἢ ἄλλως ἀξιωματικὸς, εἰ ὁ ὕψος γένῃ συγκλητικὸς, διηνεκῶς ἀπολείνεται τῷ φροντίδος. εἰ δὲ οἱ ἐπιτροπὴν οὐκ ἀπολείνεται τῷ φροντίδος. ομοίως δὲ ὁ κατὰ δεξιὰς τάξεως ὡς παραίτησιν ἐπιτροπὴν καὶ κούρατορ τῷ κούρατορ. Μὴ δὲ λιβεραρίος μὴ καλὸς λατρεὺς ἐς διαφθορὰς λέγονται, ἔχειν ἀλειτουρησίαν λέγουσιν αἰθεῖα διατάξεις, ἡ δὲ καὶ οἱ ἐκδοκοὶ τῇ καλῶς ἐπιτροπῇ.

πδβ

παύσονται, ὡς αὐτὸ καὶ λοιπὰ λειτουργήσουσιν. αἱ γὰρ δια-
 τάξεις διένοισι μόνοις ἀνοχλήτους αὐτοὺς ἐπὶ κελύουσιν
 διὰ τὸν ἢ θρησκεία κραίνεσθαι δοκεῖ. Ἰουλιανὸς πόλεως οὐκ
 εἰς ἀριθμὸν μίαν ἐπιτροπὴν παρέχωρεν. ἀπελθόντες γυναι-
 κῶν συγκλητικῶν, καὶ διοίκοισιν τὰ αὐτῇ πράγματα, ἐν
 ἀπολύονται ἐπιτροπῶν. ταῦτο γὰρ τοῖς τῶν ἀρχόντων συγ-
 κλητικῶν ἀπελθόντες μόνοις συγκεχώρη. Ἐὰν δὲ τὸ πό-
 λεως ἀρχῶν, ταῦτέστιν στρατηγός, διαπιπλοῦσθαι αὐτῷ τὴν χει-
 ροτονίαν ὑποδύτης γίνεται κινδυνὸς ἐπιτροπῆς, ταύτην δὲ
 συναριθμῆσαι ἄλλαις ἐπιτροπαῖς, ὡς αὐτὸ οὐδὲ ἐγγυησά-
 μενος ἐπιτροπῶν, ἀλλ' οὐδὲ οἱ καπέτιμω ἐπιτροποι γρα-
 φέτω. ὁ τέλη μειωθῶντος παρὰ πόλεως ἐν ἀφίεται ἐπι-
 τροπῆς. ὁ πολλὰ δίκαια ἔχων ἐπέν, ὡς ἑκαστον καθ' αὐτὸ οὐκ
 ἐστὶν ἰσχυρὸν, εἰ δυνήσεται ἀφέναι ἐξ ἡβήτη, οἷον ἐδομήκον-
 τα μὲν ἑαυτῶν ἐστὶν, ἐξ τρεῖς ἔχει ἐπιτροπὰς, οὐκ ἐνὶ τέκ-
 να. ἢ ἄλλο τι δικαίωμα ἀφέντος ἔχει μὲν τοὺς δύο ἐπιτροπὰς
 καὶ δύο παύδας καὶ ἐξήκοντα ἔτη ἐπὶ τῶν ἢ ἄλλα τινὰ τοιαῦ-
 τα λέγει καθ' αὐτὰ μὲν ἐντελῆ τῶν βοηθῶν μὴ παύχοντα,
 τῇ δὲ πρὸς ἄλληλα κοινονία ὅντα δικαιοφανεῖ. ἀλλ' ἐδοξεν
 τοιοῦτον μὴ ἀφέναι. Ὁ λαβὼν ἢ ἔχωρ ἀλειτρυησίαν πο-
 λιτικῶν ἢ δημοσίων λειτουργιών, ἐπὶ ἐπιτροπῆς οὐκ ἀφε-
 θίσεται. Ὁ ἀπολυθεὶς ἐπιτροπῆς ἢ κεραιτορίας, οὐ πάν-
 τως τοῖς ἐπαμνησασιν πρὸς ἀφέναι ἐπὶ τῆς χειροτονίας
 χρεῖται, ἔαν μὴ ὑπαρχῇ αὐτῷ δίκαια ἀφέντος. ὁ φάσ-
 κων αὐτὸ ἀγνοῦν ἐναι τὸ πατρὶ ἢ τῇ μητρὶ ὁρφανῆς, οὐδὲ
 τὸν ἀφέναι. Ἐὰν δὲ τρεῖς ἔχωρ ἐπιτροπὰς ἢ κερ-
 ρατορίας, οὐκ ἔχει δικαίωμα ἀφέντος, οἷον ἐάν τις ἐπιτηδού-
 σαι αὐτὸν ἔσθαι. ἢ δὲ καὶ ὁ μετρίον γενόμενος ἐπιτροπῆς
 ἐπιτηδούσαι δοκεῖ. *Ulpianus libro singulari de excusa-*
tionibus ita scribit. Si quis inter tres tutelas emancipati fi-
lij sui tutelam administret: an ei hæc in numerum proce-
*dit, * scio dubitatum. Inuenio tamen rescriptum, eman-*
cipatæ filix tutelam numerari inter onera oportere.

* Fortè,
 procedet.

Ἐὰν δέ τις χροτονῇ ἐπιτροπῆς ὡς ἐν τῇ τοῦ πατρὸς
 ἡγεσία, αἶτα ὁ πατὴρ μὴ βούλοιο ὑπὲρ αὐτὸ ἀσφαλίζειν,
 ἐκείνου οἱ νόμοι καὶ αὐτῶν τῶν πατέρων χροτονέσθαι ἐπι-
 τροπῶν, ὡς μὴ οὐκ ἐπὶ τῶν, διακρινέσθαι τὸ ἐπὶ τῇ ἐπιτροπῇ
 ἀσφαλὲς ὡς δηλοῖ τὸ βίβλινος Ἀδριανοῦ διατάξις. *Imperator*
Hadrianus Bitrasio Pollioni legato Lygdonensi. Si Clo-
dius

Pars II. Digestorū lib. XXVII. Tit. I.

dus Macer (quamuis filius familiās sit) idoneus tutor esse videbitur, pater autem eius id circo cauere non vult, vt filium suum tutela eximat, & in hoc artificio perseuerauerit: existimo te huic fraudi rectè occurrurum, vt & filius, & ipse ad tutelam liberorum Clementis gerendam compellantur.

XVI. IDEM lib. II. *Responsorum.*

CAius testamento [suo] Nigidium filio suo tutorem dedit, eundemque vsque ad vicesimum quintum annum curatorem constituit. quæro, cum liceat Nigidio à curatione etiam citra appellationem se excusare: ex qua die tēpora, quæ in excusationibus obseruanda diuus Marcus statuit, computanda sunt: vtrum ex die aperti testamenti, an ex quo ad negocia gerenda vocatur, id est, post decimum quartum annum impletum? Modestinus respondit. excusationem à cura tunc necessariam esse, cū decreto prætoris seu præsidis confirmatus curator fuerit.

XVII. CALLISTRATVS lib. IIII. *de cognitionibus.*

Non tantum magnitudo patrimoniorum ineunda est susceptarum trium tutelarum, quæque suscipienda est: sed etiam ætas pupillorum consideranda est. nam si priorum pupillorum ætas prope pubertatem sit, ita vt tantummodo semestre tempus reliquum fuerit: aut eorum, quorum suscipere tutelam cogitur: nō dabitur excusatio. idque principalibus constitutionibus cauetur. ¶ Iliensibus, & propter inclytam nobilitatem ciuitatis, & propter coniunctionem originis Romane, iam antiquitus & senatusconsultis, & cōstitutionibus principum plenissima immunitas tributa est: vt etiam tutelæ excusationē habeant, scilicet eorum pupillorum, qui Ilienses non sint, idque diuus Pius rescripsit. ¶ Eos, qui in corporibus sunt (veluti fabrorum) immunitatem habere dicimus: etiam circa tutelarum extraneorum hominum administrationem habebunt excusationem: nisi si facultates eorum adauctæ fuerint, vt ad cætera quoque munera publica suscipienda compellantur. idque principalibus constitutionibus cauetur. ¶ Non omnia tamen corpora vel collegia vacationem tutelarum habent, quamuis muneribus municipalibus obstricta non sint, nisi nominatim id priuilegium eis

eis indultū sit. ¶ Is, qui adilitate fungitur, potest tutor dari. nā adilitas inter eos magistratus habetur, qui priuatis muneribus excusati sunt, secundum diui Marci rescriptū. sanē notum est, quod gerentibus honorē vacationē tutelarum cōcedi placuit. vacare autem eos, qui tunc primum vocentur ad suscipiendum officium tutelæ. ceterū eos, qui iam se miscuerunt administrationi: nec tempore quidem magistratus vacare æque notum est. ¶ Domini nauium non videntur haberi inter priuilegiarios, vt tutelis vacēt, idque diuus Traianus rescripsit. ¶ Inquilini castrorum à tutelis excusari solent: nisi eorū, qui & ipsi inquilini sunt, & in eodem castro, eademque conditione sunt.

XVIII. VLP. IANVS lib. xx. ad leg. Iul. & Pap.

Bello amissi ad tutelæ excusationem profunt. quæsitū est autem, qui sint isti: vtrum hi, qui in acie sunt interempti: an verò omnes omnino, qui per causam belli parentibus sunt abrepti, in obsidione fortē? melius igitur probabitur eos solos, qui in acie amittuntur, prodesse debere, cuiuscunque sexus vel ætatis sint. hi enim pro republica ceciderunt.

XIX. IDEM lib. xxxv. ad edictum.

Illud vñtatisimum est: vt his, qui in Italia domicilium habēt, administratio rerum prouincialium remittatur.

XX. IULIANVS lib. xx. Digestorum.

Si pupillum patruus contendat exheredatum esse, & se heredem scriptum: æquum est tutorē pupillo dari, recepta patru excusatione. vel si nolit excusationem petere: remoto eo, à tutela ita litem de hereditate expedire.

XXI. MARTIANVS lib. ii. Institutionum.

Propter litem, quam quis cum pupillo habet, excusare se à tutela nō potest: nisi fortē de omnibus bonis, aut plurima parte eorum controuerfia sit. ¶ Qui se vult excusare, si plures habeat excusationes, & de quibusdam non probauerit: aliis vt intra tempora non prohibetur. ¶ Licet datus tutor ad vniuersum patrimoniū datus est: tamen excusare se potest, ne vltra centesimum lapidem tutelam gerat, nisi in eadem prouincia patrimonium pupilli sit. & ideo illarum rerum dabunt tutores in prouincia præsides eius. ¶ Nec senatores vltra centesimum lapidem vrbs tutelam

Pars IIII. Digestorum lib. XXVII. Tit. I.

telam gerere coguntur. habenti ergo tutorem tutor datur, sed aliarum rerum, non earundem datur.

XXII. SCAEVOLA lib. I. *Regularum.*

Geometrae à tutelis non vacant. hi verò, quibus princeps curam alicuius rei iniunxit, excusantur à tutela, donec curam gerunt.

XXIII. VLPPIANVS lib. II. *Responsorum.*

Propter magistratum, què in municipio quis erat administraturus, tutelae excusationem non habere respondit. ¶ Si in castris merentes non ab eo tutores dentur, qui
* al. nō ha bere. in castris merebat, excusationem habere * respondi.

XXIII. PAPINIANVS lib. XI. *Questionum.*

Nequaquam credendum est, ei privilegium excusationis ablatum, cui fideicommissaria libertas soluta est. nam in toto ferè iure manumissor eiusmodi nihil iuris ut patronus aduersus liberti personam cōsequitur: excepto, quod in ius vocare patronum iniussu praetoris non debet.

XXV. VLPPIANVS lib. II. *de officio proconsulis.*

Excusare se tutor per libellos non poterit.

XXVI. PAVLVS lib. *singulari de excusationibus.*

Mensores frumentarios habere ius excusationis, apparet ex rescripto diuorum Marci & Commodi, quod rescripserunt praefecto annonae.*

XXVII. MARTIANVS lib. V. *Regularum.*

Legatarius, qui rogatus est alij omne legatum restituere, si malit se excusare à tutela: legatum propter fidei-
* Multa prae hoc excusatio- nis privi- legium ab commissarium consequitur. cui similis est, qui de falso e- eodē impe- git, nec obtinuit.

XXVIII. PAPINIANVS lib. V. *Responsorum.*

Tutor petitus ante decreti diem, si aliquod privilegium quarit: rectè petitionem institutam excludere non poterit. ¶ Quae tutoribus remunerandae fidei causa-
* Multa prae hoc excusatio- nis privi- legium ab commissarium consequitur. cui similis est, qui de falso e- eodē impe- git, nec obtinuit.

XXIX.

XXIX. MARCIANVS lib. II. *Institutionum.*

Planè si in exilium datus sit tutor: potest se excusare, si in perpetuum datus sit. facilius autem exulis ignorantia, qui contutorem suspectum facere non potuit, veniam habebit.

XXX. PAPINIANVS lib. V. *Responsorum.*

Iuris peritos, qui tutelam gerere cœperunt, in cōsiliū principum adsumptos, optimi maximiq; principes nostri constituerūt excusandos: quoniam circa latus eorum agerēt, & honor delatus finem certi temporis ac loci non haberet. ¶ Cum oriundus ex prouincia, Romæ domicilium haberet: eiusdem curator decreto præsidis ac prætoris constitutus rerum administrationem vtrubique suscipit: placuit, eum duas curationes administrare non videri: quod videlicet vnius duo patrimonia non viderentur. ¶ Qui priuilegio subnixus est, fratris curationem suscipere non cogitur. ¶ Patronus impuberi liberto quosdam ex libertis tutores aut curatores testamento dedit. quamuis eos idoneos esse constat: nihilominus iure publico poterunt excusari, ne decreto confirmetur.

XXXI. PAVLVVS lib. VI. *Questionum.*

Si is, qui tres tutelas administrabat, duobus pupillis diuersis decretis datus est, qui potuit excusari: & prius quā causas excusationis allegaret, vnus ex pupillis, quorum iam tutelā administrarat, decessit: vbi desit ei cōpetere excusatio, statim tenuit eum prius decretum, quasi in loco tertiæ tutelæ quarta subroganda. nā ipso iure tutor est, & antè quā excusetur. Poterit ergo à tutela eius, qui nunc quarto loco inuenitur, excusari: sed cū non sit excusatus, necessariò subeundum est onus illius quoq; tutelæ. nec me mouet, quod dicat aliquis: hoc nō exigī, an administretur tutela. Hoc enim eò pertinet, ne sit finita administratio. cæterū si periculum sustineat cessationis: puto ei imputandā quoq; eam tutelam. ¶ Idem euenire potest, si duobus testamentis, cū haberet tres tutelas, tutor datus est. vbi non apertarū tabularum tempus inspicere debet, si quærat, quæ prior delata sit tutela: sed aditæ hereditatis, vel conditionis existentis. Illa quoque erit differentia tutelarum, de quibus diximus, si tertia & quarta sit delata,

Pars II II. Digestorum lib. XXVII. Tit. I.

licet in quarta prius detentus sit: quod huius (id est quarta) ex quo iussus est administrare: illius, ex quo datus est, periculum sustinet. ¶ Eum, qui pupillum bonis paternis abstinerat, detinendum in quarta tutela existimaui, quasi deposita illa. Ceterum putare recte facturum prætorem, si etiam vnam tutelam sufficere crediderit, si tam diffusa & negotiosa sit, ut pro pluribus cedat. neque igitur fratres

* *confer-* & sorores * plurium loco habendi sunt: neque non fra-
tes. *Flo.* tres, si idem patrimonium habent, & ratio administratio-
nis pariter reddenda est. & ex diverso fratrum * diuisio pa-
* *vulg.* trimonio duæ tutelæ sunt. Non enim (ut dixi) numerus
* *Fl. si a-* pupillorum, sed difficultas rationum conficiendarum, &
tres, reddendarum consideranda est.

XXXII. IDEM lib. VII. *Quæstionum.*

Nesennius Apollinaris Iulio Paulo. mater filiū suum pupillum, vel quiuis alius extraneus extraneum eque pupillum scripsit heredē, & Titio legatū dedit, eumque eidē pupillo tutorē adscripsit. Titius cōfirmatus, excusauit se à tutela. quæro, an legatū amittat? & quid si testamēto quidem tutor non sit scriptus, legatum tamen acceperit, datusque à prætore tutor excuset se: an eque repellendus sit à legato? & an aliquid intersit, si à patre vel emancipato pupillo, tutor datus sit, vel puberi curator? Respondeo. qui non iure datus vel curator, vel tutor à patre est, cōfirmatus à prætore excusationis beneficio uti maluit: repellendus est à legato. idque & Scæuolæ nostro placuit. Nā & prætor, qui eum cōfirmat tutorē, defuncti sequitur iudicium. idem in matris testamēto dicendum est. ¶ Similis est matri, quiuis extraneus, qui pupillū heredem instituit, ei que & in tutore dando prospicere voluit: quales sunt alumni nostri. Recte ergo placuit eū, qui recusat onus, *
* *Flo. re-* quod testator reliquit: [&] ab eo, quod petit, quodque *
* *ensat, id* idem dedit, repelli debere. Non semper tamen existimo
* *quod.* eum, qui onus tutelæ recusauit, repellendū à legato: sed ita
* *aliās,* demum, si legatū ei ideo adscriptum appareat, quod eidē
* *quo. aliās,* tutelam filiorum iniunxit non quod alioquin daturus es-
* *quod.* set, etiam sine tutela. Id apparere potuit, si posueris, testa-
mento legatum adscriptū, codicillis verò postea factis tu-
torem datum. in hoc enim legato potest dici, non ideo ei
reli-

relictum, quia & tutorem esse voluerit testator.

XXXIII. IDEM lib. XXIII. *Questionum.*

Sed hæc nimium scrupulosa sunt, nec admittenda: nisi se videnter pater expresserit, velle se dare, etiam si tutelam non administraverit. semper enim legatum aut antecedit, aut sequitur tutelam.

XXXIII. IDEM lib. VII. *Questionum.*

Ex his apparet, non esse his similem eum, quem prætor tutorem dedit, cum posset uti immunitate. hic enim nihil contra iudicium fecit testatoris, nam quem ille non dedit tutorem, eum voluisse tutelam administrare filij, dicere non possumus. * al. no-
luisse.

XXXV. IDEM lib. XXIII. *Questionum.*

Quid autem, si se non excusauerit, sed administrare noluerit: contentus, quod ceteri idonei sint? [&] hic poterit conveniri, si ab illis res servari non potuit. sed hoc non querendum est, sed contumacia punienda est eius, qui quodammodo se excusavit. multo magis quis dicere debet indignum iudicio patris, qui ut suspectus re- * Hic præ-
clare Ci-
ce. Neque
perfidiosus
motus est à tutela.

XXVI. IDEM lib. VII. *Responsorum.*

Amicissimos* quidem & fidelissimos parentes liberis & nephatutores eligere solere. & ideo ad suscipiendum onus * rui esse cē-
set fidē frā-
& gere, quæ
cōtinet vi-
tā: & pu-
pillū frā-
dare, quō
in tutelam
peruenit:
& socium
fallere, quō
cōm-
xii. Cic. in
oratione p
Rocio Co-
modo.
tutelæ etiā honorem legati eos persequi. sed cum proponatur is, de quo queritur, in testamento legatum meruisse, & idem pupillo substitutus: non est verisimile, hunc demum eum testatorem substituere voluisse, si & tutelam suscepisset: & ideo eū, de quo queritur, à legato quidem (si adhuc pupillus) repellendum fuisse: à substitutione autem non esse submovendum, cum eo casu etiam suscepta tutela finiretur. ¶ Lucius Titius ex tribus filiis incolumibus vnum habet emancipatum eius ætatis, ut curatores accipere debeat. quæro. si idem Titius pater, petente eodem filio emancipato, curator à prætore detur: an iure publico uti se in negotio possit, & nihilominus trium filiorum nomine vacationem postulare? respondi. præmiū quidem patri, quod propter numeros liberorum ei competit, denegari non oportet. sed cum filio suo curator petatur: contra naturales stimulos facit, si tali excusatione utendum sibi putaverit.

Pars IIII. Digestorum lib. XXVII. Tit. I.

XXXVII. SCAEVOLA lib. II. *Responsorum.*

Qui testamento tutor datus fuerat, adito prætorè dixit, se tres liberos habere. adiecit præterea, habenti patrum legitimum tutorem, se viciòse tutorem datum. prætor ita decreuit: si legitimum tutorem habenti tutor datus es, non est tibi necessaria excusatio. quæro. cū nemo patruus impuberi tutor esset: an nihilominus tutor remanserit? respondi. secundum ea, quæ proponerentur, quamuis iustas causas excusationis haberet, non tamen esse excusatum propter vicium pronuntiationis. ¶ Item quæro. si adqueuisset sententiæ: an ob id, quod non gessit tutelam, utilis actio in hunc dari debeat? respondi. si errore potius (quod se pro iure trium liberorum, quod allegabat, excusatum crederet) quàm malicia ab administratione cessasset, utilem actionem non dandam.

XXXVIII. PAVLVS lib. II. *Sententiarum.*

Quinquaginta dierum spacium tantummodo ad contestandas excusationum causas pertinet. peragendo enim negotio ex die nominationis continui quatuor menses constituti sunt.

XXXIX. TRIPHONINVS lib. XIII. *Disputationum.*

Si cum ipse institueret, ut proferret excusationem, mora contradictionis impeditus est, quò minus decreto liberaretur: excusationem rectè probari.

XL. PAVLVS lib. II. *Sententiarum.*

Post susceptam tutelam cæcus, aut mutus, aut surdus, aut furiosus, aut valetudinarius deponere tutelam potest. ¶ Paupertas, quæ operi & oneri tutelæ impar est, solet tribuere vacationem.

XLI. HERMOGENIANVS lib. II.

in τῷ ἐπιτομῷ.

Administrantes res principū, ex indulgentia eorū, licet citra codicillos, à tutela, itèquæ cura tempore administrationis delata, excusantur. idèquæ custoditur in his, qui præfecturam annonæ, vel vigilum gerunt. ¶ Eorum, qui reipublicæ causâ absunt, comites, qui sunt intra statutum numerum, de tutela, quæ absentibus, vel profecturis delata est, excusantur. nam susceptam antea non depouunt. ¶ Qui corporis, item collegij iure excusantur: à collegarum,

legarum, filiorumque eorum tutela non excusantur: exceptis his, quibus hoc specialiter tributum est.

XLII. PAVLVS *lib. singulari de cognitionibus.*

Planè vltra centesimū miliarium ab vrbe filiorum collegarum suorum tutelam suscipere non coguntur.

XLIII. HERMOGENIANVS *lib. IIII. Inis Epitomōy.*

Libertus senatoris, filiorum eius tutelam administrans, ab aliis tutelis non excusatur.

XLIII. TRIPHONINVS *lib. II. Disputationum.*

Cum ex oratione diui Marci ingenuus libertino tutor datus, excusari debeat: eandē excusationem competere etiam ei, qui ius annulorū impetrasset, Imperator noster cum diuo Seuero patre suo rescripsit. ergo si pupillo libertino habenti ius annulorum datus sit ingenuus tutor vel curator: consequens est, vt excusatio eius ob hanc conditionum diuersitatem non debeat accipi. at si antè, quàm pupillus vel pubes minor annis viginti quinque ius annulorum acciperet, Lucius Titius ei datus, vt ingenuus excusatus fuit: post impetratum beneficium denuo idem tutor **Fl. eidē.* curatorve dari poterit, exemplo eo, quo placuit & rescriptum est: cum, qui tempore, quod intra annū erat, ex quo reipublicæ causā abesse desierat, excusatus fuit: præterito eo, ipsum suo loco dari posse. Et quamuis libertus, qui senatori patrono procurat, excusationem ab aliorum tutela habeat: iste tamen, qui ius annulorum impetrauit, quia *†Flo. qui.* in ordinem ingenuorum transit, *†transit.* tali excusatione vti nō potest.

XLV. IDEM *lib. XVI. Disputationum.*

TITIVS FILIIS MEIS, QVO AD REIPUBLICAE CAUSSA NON ABIERIT, TUTOR ESTO. gessit tutelam ex testamento delatā. deinde reipublicæ causā abesse coepit, & desit. an quasi noua tutela nunc delata excusari debeat, etiam ob absentiam reipublicæ causā: an quia præcessit testamentum absentiam ob publicam causam, & est ab eo iam administrata tutela, nō oporteat cum excusari? quid si liberos interea suscepit, aut aliam excusationem parauerit? & magis est, vt hæc vna tutela sit. ideo nec excusationem ei competere, nec agi tutelæ ob prius tempus posse. sed si ita scriptum in testa-

Pars II. Digestorum lib. XXVII. Tit. I.

mento fuit, TITIVS TVTOR ESTO. CVM REIPV-
BLICAE CAVSSA ABERIT, TVTOR NE ESTO.
CVM REDIERIT, TVTOR ESTO. quid de excusa-
tione, aut ob absentiam reipublicae causſa, aut aliam, quae
post obuenerit, dici oporteat, videamus. ¶ Procedit autē
& alia quæſtio. testamento tutores ex die vel sub cōditio-
ne dati, an se excusare antē diem conditionēve necesse
habeant? & in primis, an iam dies quinquaginta eis cedāt,
intra quos necesse est causſas excusationis exercere? Sed
verum est, non ante esse tutorem, quā dies venerit. nam
nec antequam adita sit hæreditas. quia igitur ex eodē te-
stamento iam gesta fuit tutela: & qui excusatus esset aliās,
abfuturus reipublicae causſa, reuersus continuo cohæret
tutelis antē susceptis, etiā intra annum. sed hic ex ipso te-
stamento desierat esse tutor. & ideo ex secunda tutela ex-
cusare se potest. ¶ Si à prætore detur curator mēte capto,
aut muto, siue ventri: excusatur iure liberorū. ¶ Romæ da-
tos tutores eos tantum accipere debemus, qui vel à præſe-
cto vrbi, vel à prætore, vel in testamento Romę confecto,
vel in continentibus dati sunt. ¶ Si tanta corporis aut mē-
tis valetudine ab agendis rebus libertus prohibeatur, vt
ne suis quidem negociis sufficiat: necessitati erit succum-
bendum, ne impossibile ei iniungatur tutelę munus, quod
obiri à liberto non possit, [nisi] cum incommodo pupilli,
& aduersus vtilitatem eius.

XLVI. PAVLVS lib. singulari de cognitionibus.

Q Vi in collegio pistorum sunt, à tutelis excusantur: si
modò per semet pistrinū exerceāt. sed nō alios puto
excusandos, quā qui intra numerum sunt. vr-
bici autem pistores à collegiarum quoque filiorum tutelis
excusantur. Sed & hoc genus excusationis est: si quis se di-
cat ibi domicilium non habere, vbi ad tutelam datus est:
ſedque Imperator Antoninus cum diuo patre significauit.

VBI PVPILLVS EDVCARI VEL
morari debeat, & de alimentis ei præ-
standis. Tit. II.

Pupillus

Pupillus educari ac morari debet apud virum idoneū eius propinquis presentibus ex persona, conditione & tēpore pratoris arbitrio eligendum excluso ipsius substituto: licet in testamento paterno expresse contrariū caverit. hoc dicit *R. ay. secundū Nico. de Nea.*

I. VLP IANVS lib. xxxiiii. ad edictum.

Olet prator frequentissimē adiri, vt constituat, vbi filij vel alantur, vel morentur: nō tantum in posthumis, verum omnino in pueris. & solet ex persona, ex conditione, & ex tempore statuere, vbi potius alendus sit: & nonnunquā à voluntate patris recedit prator. Denique cū quidam testamento suo cavisset, vt filius apud substitutum educaretur: Imperator Seuerus rescripsit, pratorē existimare * *Flo. esti* debere, presentibus cæteris propinquis liberorū. id enim *mare.* agere prætorem oportet, vt sine vlla maligna suspitione alatur partus & educetur.

Liberti parentes cognati vel pupillorum affines educationē prætore suscipere à pratore coguntur: extranei verò excusantur ab hoc onere: sed primariū legatis ac hereditate in testamento patris pupilli sibi relicti: nisi alia fuerat relicturus. h. d. *R. ay. secundum Nico. de Neapoli.*

¶ Quamuis autem prator recusantem apud se educari, non polliceatur se coacturum: attamen quæstionis est, an debeat etiam inuitum cogere: vt putā libertum, parētem, vel quem alium de adfinibus, cognatisve? & magis est, vt interdum debeat id facere. ¶ Certè non malè dicitur, si legatarius vel hæres educationem recuset testamento sibi iniunctam, denegari ei actiones debere exemplo tutoris testamento dati. quod ita demum placuit, si idcirco sit relictum. cæterum si esset relicturus, etiam si educationem recusaturum sciret: non denegabitur ei actio. & ita diuus Seuerus sæpissimè statuit.

Tutor à pupillo tutela actione conuentus, sumptus in alimentis ac disciplinis eius factos, ab illo secundum vires facultatis eius sibi poterit reputare: nō vltra etiam si moderata taxatio facta fuerit in testamento, vel à Pratore. *Nico. de Nea.*

II. IDEM lib. xxxvi. ad edictum.

Officio iudicis, qui tutelæ cognoscit, congruit, reputationes tutoris non improbas admitttere: vt puta si dicat

Pars II. Digestorum lib. XXVII. Tit. II.

dicat impendisse in alimenta pupilli vel disciplinas. Modus autem (siquidem prætor arbitratus est) is seruari debet, quem prætor statuit. Si verò prætor non est aditus: pro modo facultatum pupilli debet arbitrio iudicis æstimari. nec enim permittendum est tutori, tantum reputare, quantum dedit, si plus æquo dederit. ¶ Hoc amplius, & si prætor modum alimentis statuit: veruntamen ultra vires facultatum est, quod decretum est, nec suggessit prætori de statu facultatum: non debet ratio haberi alimentorum omnium: quia si suggessisset, aut minuerentur iam decreta, aut non tanta decernerentur. Sed si pater statuit alimenta liberis, quos hæredes scripsit: ea præstando tutor reputare poterit. nisi fortè ultra vires facultatū statuerit. tunc enim imputabitur ei, cur non adito prætore desiderarit alimenta minui.

III. IDEM lib. I. de omnibus tribunalibus.

IVs alimentorum decernendorum pupillis prætori competit: ut ipse moderetur, quam summam tutores vel curatores ad alimenta pupillis vel adolescentibus præstare debeant. modum autem patrimonij spectare debet, cum alimenta decernit: & debet statuere tam moderatè, ut non vniuersum redditum patrimonij in alimenta decernat: sed semper [ita] sit, ut aliquid ex redditu super sit. Ante oculos habere debet in decernendo [etiam] mancipia, quæ pupillis deferuiunt: & mercedes pupillorū, & vestem, & rectum pupilli. etatem etiā contemplari, in qua constitutus est, cui alimenta decernuntur. In amplis tamen patrimoniis positus non cumulus patrimonij, sed quod exhibitioni frugaliter sufficit, modū alimentis dabit. ¶ Sed si nō constat, quis modus facultatum sit: inter tutorem & eum, qui alimenta decerni desiderat, suscipere debet cognitionem: nec temere alimenta decernere, ne in alterutram partē delinquat. prius tamen exigere debet, ut profiteatur tutor, quæ sit penes se summa: & comminari, grauiore ei vsuras infligi eius, quod supra professionem apud eum fuerit deprehensum. * Idem ad instructionem quoque pupillorū vel adolescentium, [item] pupillarum, vel earum, quæ infra vicessimum annum constitutæ sunt: solet decernere respectu facultatum & ætatis eorum, qui instituuntur.

¶ Sed

* Flo. &
vul. cōpre-
hensum.

Sed si egeni sint pupilli: de suo eos alere tutor non cōpellitur. & si forte post decreta alimenta ad egestatem fuerit pupillus perductus: diminui debent, quæ decreta sunt: quemadmodū solent augeri, si quid patrimonio accesserit.

III. IULIANVS lib. XXI. *Digestorum.*

Qui filium hæredem instituerat, filiæ dotis nomine, cū in familia nupisset, ducēta legauerat, nec quidquam præterea: & tutorem ei Sempronium dedit. is à cognatis & propinquis pupillæ perductus ad magistratus, iussus est alimēta pupillæ & mercedes, vt liberalibus artibus institueretur, pupillæ nomine præceptoribus dare. pubes factus pupillus, puberi iā factæ sorori suæ ducenta legari caussa soluit. quæsitū est, an tutelæ iudicio cōsequi possit, quod in alimēta pupillæ & mercedes à tutore ex tutela præstitum sit? respondi. existimo, & si citra magistratum decretum tutor sororem pupilli sui aluerit, & liberalibus artibus instituerit (cū hæc aliter ei cōtingere non possent) nihil eo nomine tutelæ iudicio pupillo aut substitutis pupilli præstari debere.

V. IULIANVS lib. III. *de officio Proconsulis.*

Si discipletur, vbi morari vel educari pupillum oporteat: caussa cognita, id præsidem statuere oportebit. In caussa cognitione vitandi sunt, qui pudicitia impuberis possunt infidiari.

VI. TRIPHONINVS lib. XIII. *Disputationum.*

Si absens sit tutor, & alimēta pupillus desideret: si quidem negligentia, & nimia cessatio in administratione tutoris obiciatur, quæ etiam ex hoc arguatur, quod per absentiam eius deserta derelictaq; sint pupilli negocia: euocatis adfinib⁹, atq; amicis tutoris, prætor edito proposito, caussa cognita, etiā absente tutore, vel remouendum eū, qui dignus tali nota videbitur, decernet, vel adiungendum curatorē: & ita qui datus erit, expediet alimenta pupillo. si verò necessaria absentia tutoris & improuisa acciderit, fortè quod subito ad cognitionē principalem profectus, nec rei suæ puidere, nec cōsulare pupillo poterit: & speretur redire, & idoneus sit tutor, nec expediat aliū adiungi, & pupillus alimenta de re sua postulet: rectè constituetur ad hoc solum, vt ex re pupilli alimenta expediat.

DE TV-

Pars IIII. Digestorum lib. XXVII. Tit. III.

DE TUTELAE ET RATIONIBVS
distrahendis, & vili curationis causa
actione. Titulus III.

Tutor pupillo actione tutela directa de gestis ac neglectis per
dolum seu culpam leuem: ac de auctoritate sibi praestita in donando
causa mortis seu inter viuos tenetur reddere rationem: licet talis do
natio sit eidem tanquam testamenti factio interdicta. Ni. de Nea.

I. VLP IANVS lib. XXXVI. ad edictum.

In omnibus, quæ tutor fecit, cum facere non
deberet: item in his, quæ non fecit, rationem
reddet hoc iudicio: præstando dolum & cul
pam, & quantam in suis rebus diligentiam. vn
de queritur apud Iulianum libro vicesimopri
mo Digestorum. si tutor pupillo auctoritatem ad mortis
causa donatione accommodauerit: an tutelæ iudicio tene
tur? & ait teneri eum. nam sicuti testamētī factio (inquit)
pupillis concessa non est: ita ne mortis quidem causa do
nationes permittendæ sunt. ¶ Sed & si non mortis causa
donauerit, tutore auctore: idem Iulianus scripsit, plerosq;
quidem putare, non valere donationem (vt plerumq; ita
est) sed nonnullos casus posse existere, quibus sine repre
hensione tutor auctor sit pupillo ad deminuendū, decreto
scilicet interueniente: veluti si matri aut sorori, quæ aliter
se tueri non possunt, tutor alimenta præstiterit. nam cum
bonæ fidei iudicium sit: nemo feret (inquit) aut pupillum,
aut substitutum eius quærentes, quod tam coniunctæ per
sonæ alitæ sunt. quinimod per cōtrarium putat, posse cum
tutore agi tutelæ, si tale officium prætermiserit. ¶ Officio
tutoris incumbit, etiam rationes actus sui conficere, & pu
pillo reddere. Ceterum si non fecit, aut si factas non exhi
bet: hoc nomine iudicio tutelæ tenebitur. De seruis quo
que interrogationes, sed & quæstiones habendas, & hoc
officio iudicis conuenire placuit. nam diuus Severus de
creuit, cum neq; inuentaria, neq; rationalia* proferunt;
remedio eo vti debere, vt rationes à seruis, qui rem gesse
runt, proferantur. has rationes si mala fide cōscriptas esse
à seruis dicant tutores: etiā in quæstione serui interrogari
poterūt. ¶ Præterea si matræ aluit pupilli tutor: putat La
beo,

* Floren.
auktiona
lia.

beo, imputare eum posse. sed est verius, non nisi[si] perq[ue]
egenti dedit, imputare eū oportere de largis facultatibus
pupilli. utrūq[ue] igitur cōcurrere oportet, vt & mater ege-
na sit, & filius in facultatibus positus. Sed si munus nuptia
le matri pupilli miserit: non eū pupillo imputaturum, La-
beo scripsit. nec[enim] tam * necessaria est muneratio ista. * *Floren.*

Si plures tutores aut ipse testator vnum ex pluribus tutoribus & vulg.
ordinauerint, scilicet libertū suum, qui administret tutelam, ceteri per quam.

tutores possunt illi administranti alimenta constituere: & ille ad-
ministrans poterit certis personis cōstituere victualia. quæ persona
hic enumerantur. dicit etiam in quam rem sumptus sunt præstandi.

¶ Si pupillis tutores pater dederit, interque eos & liber-
um suum, per quem voluerit tutelam[suam] administra-
ri: & tutores certam summam ei statuerint, quia aliter se
exhibere non poterat: habendam eius rationem, quod sta-
tutum est, Mela existimat. ergo & si ex inquisitione pro-
pter rei noticiam fuerit datus tutor, eiq[ue] alimenta sta-
tuerint contutores: debet eorum ratio haberi: quia ius-
ta causa est præstandi. sed & si seruis cibaria præstiterit,
vel libertis, scilicet rei pupilli necessariis: dicendum est,
reputaturum. idemq[ue] est, & si liberis hominibus: si tamē
ratio præstandi iusta intercedat. item sumptus litis tutor
reputabit, & viatica: si ex officio necesse habuit aliquod ex-
currere vel proficisci. ¶ Nūc tractemus, si plures tutelam
pupilli administrauerint, pro qua quisq[ue] eorum parte con-
ueniendus sit. & si quidem omnes simul gesserunt tutelā,
& omnes soluēdo sunt: æquissimum erit, diuidi actionem
inter eos pro portionibus virilibus exemplo fideiussorū.
Sed & si non omnes soluendo sint: inter eos, qui soluē-
do sunt, diuiditur actio: sed prout quisque soluendo est,
poterunt conueniri. Et si fortē quis ex factō alterius tu-
toris condemnatus præstitit, vel ex communi gestu, nec
ei mandata sunt actiones: constitutum est à diuo Pio, &
ab imperatore nostro, & diuo patre eius, vtilem actionē
tutori aduersus contutorem dandam.

*Ex dolo suo conuentus non habet regressum contra socios suos:
ex dolo enim suo poenam patitur.*

¶ Planē si ex dolo communi conuentus, præstiterit tutor:
neq[ue] mandandæ sunt actiones, neque utilis[actio] compe-
tit:

Pars IIII. Digestorum lib. XXVII. Tit. I II.

tit: quia proprij delicti poenam subiit: quæ res indignum eum fecit, vt à cæteris quid doli participibus cõsequetur. nec enim vlla societas est maleficiorum, vel iusta cõmunicatio damni ex maleficio. ¶ Vsq̃ue adeo autem ad cõtutores non venit, si sint soluẽdo cõtutores, vt prius ad magistratus, qui eos dederũt. vel ad fideiussores veniatur. & ita Imperator noster Vlpio Proculo rescriptit. qđ enim Marcellus libro octauo Digestorum scripsit, quodque sæpissimẽ rescriptum est: quamdiu vnus ex tutoribus idoneus sit, non posse ad magistratus, qui dederunt, veniri: sic erit accipiendum, si non contutor ob hoc conueniatur, quod suspectum facere, vel satis exigere noluĩt. ¶ Hæc actio etiam in heredem tutoris cõpetere cõstat. sed & hæredi pupilli æquẽ cõpetit, similibusq; personis.

Tutori condemnato pro contutore debent cedi actiones à pupillo contra contutorem.

¶ Non tantũ ante condemnationẽ, sed etiam post condemnationem desiderare potest tutor, mādari sibi actiones aduersus contutorem, pro quo condẽnatus est. ¶ Rationibus detrahendis actione non solũ hi tenentur tutores, qui legitimi fuerunt: sed omnes, qui iure tutores sunt, & gerunt tutelam. ¶ Consideradũ est in hac actione, vtrum precium rei tantũ duplicetur, an etiam quod pupilli intersit. & magis esse arbitror, in hac actione quod intẽrest non venire, sed rei tantũ æstimationem. ¶ In tutela ex vna obligatione duas actiones esse constat. & ideo siue tutelæ fuerit actum, de rationibus distrahendis agi non potest: siue contrā, tutelæ actio (quo * ad speciem istam) perempta est. hunc tutorem tamen, qui interceptit pecuniam pupillarem: & furti teneri, Papinianus ait. qui si etiam furti teneatur: hac actione cõuentus, furti actione non liberatur. nec enim eadem est obligatio furti ac tutelæ: vt quis dicat plures esse actiones eiusdem facti, sed plures obligationes. nam & tutelæ & furti obligatur. ¶ Hanc actionem sciendum est perpetuam esse, & hæredi similibusq; personis dari ex eo, quod viuo pupillo caprum est: sed in heredem, cæterosque successores nõ dabitur, quia pœnalis est. Hæc actio tunc competit, cum & tutelæ actio, hoc est finita demum tutela.

* Floren.
quod.

II. PAVLVS lib. VIII. ad Sabinum.

Actione de rationibus distrahēdis nemo tenetur, nisi qui in tutela gerenda rem ex bonis pupilli abstulerit. quod si furandi animo fecit: etiam furti tenetur. Vtraque autem actione obligatur, & altera alteram non tollit. sed & condictio ex furtiua causa competit: per quā si consecutus fuerit pupillus, quod fuerit ablatum, tollitur hoc iudicium: quia nihil absit pupillo. ¶ Hæc actio licet in duplum sit, in simplo rei persecutionem continet, & non tota dupli pœna est.

III. POMPONIVS lib. V. ad Sabinum:

Si tutelæ aut negotiorum gestorū agatur, incerto hoc, quantū ab aduersariis debeatur tutori procuratorive: arbitratu iudicis cauēdum est, quod eo nomine eis absit.

III. PAVLVS lib. VIII. ad Sabinum.

Nisi finita tutela sit, tutelæ agi non potest. finitur autē non solum pubertate, sed etiam morte tutoris vel pupilli. ¶ Filium familiās emancipatum, si tutelam administret, etiam directō teneri, Iulianus putat. ¶ Si adhuc impubes tutelæ agat, nihil consumitur. ¶ Cum furiosi curatore non tutelæ, sed negotiorum gestorū actio æquē competit, etiam dum negocia gerit: quia nō idem in hac actione, quod in tutelæ actione (dum impubes est is, cuius tutela geritur) constitutum est.

V. VLPIANVS lib. XLIII. ad Sabinum.

Si tutor rem sibi depositam à patre pupilli vel commo datam non reddat: non tantum commodati vel depositi, verum tutelæ quoque tenetur. [sed] & si acceperit pecuniam ut reddat: plerisque placuit, eam pecuniam vel depositi vel commodati actione repeti, vel condici posse. quod habet rationem, quia turpiter accepta sit.

Pater non tenetur de dolo filii tutoris, quem commisit postquam emancipatus est.

VI. IDEM lib. XXXI. ad edictum.

Si filius familiās tutelam administrauerit, & liberatus patriæ potestate dolo aliquid fecerit: an actio tutelæ patrem hoc nomine teneat, queritur? & æquum est, ut eū dumtaxat dolum pater præstet, qui commissus sit ante emancipationem filij.

VII.

Pars II. Digestorum lib. XXVII. Tit. III.

VII. IDEM lib. xxxv. ad edictum.

SI pupillus hæres exstiterit ei, cuius tutelam tutor suus gesserat: ex hereditaria causa cum tutore suo habebit actionem. ¶ Si tutor in hostium potestatem peruenierit: (quia finita tutela intelligitur) fideiussores, qui pro eo re saluam fore sponderint: & si quis exstiterit defensor eius, qui paratus est suscipere iudicium tutelæ: vel si quis sit curator bonis eius constitutus: recte conuenietur.

VIII. PAPINIANS lib. xxviii. *Questionum.*

Quamuis iure postliminij tutelam pristinam possit redintegrare.*
*Floren. Reuerso tutore qui reipublica causa aberat, potest conueniri ut, & vulg. integrare. qui in locum eius datus fuerat: quia desinit tutor esse.

IX. VLPIANVS lib. xxv. ad edictum.

SI tutor reipublicæ causa abesse coeperit, ac per hoc fuerit excusatus, quod reipublicæ causa aberit: tutelæ iudicio locus est. sed si desierit reipublicæ causa abesse: consequenter desinit [et is,] qui in locum eius datus est, & tutelæ conueniri poterit. ¶ Si duobus impuberibus fratribus tutor datus sit, & alter eorum in legitimam tutelam fratris sui perfectæ ætatis constituti reciderit: eum, qui datus sit, tutorem esse desisse, Neratius ait. quia igitur desinit: tutelæ actio erit, etiam ex persona impuberis: quauis si testamento datus fuisset, non desineret esse tutor eius, qui adhuc erat impubes: quia semper legitima tutela testamentarie cedit. ¶ Si testamento sub conditione tutor datus sit, deinde alius medio tempore ex inquisitione: dicendum est, locum esse tutelæ iudicio existente conditione: quia tutor esse desinit. sed & si quis testamento usque ad tempus fuerit datus: idem erit dicendum. & generaliter, quod traditum est, pupillum cum tutore suo agere tutelæ non posse: hæc nusquam verum est, si eadem tutela sit. absurdum enim erat à tutore administrationis ratione negotiorum pupilli reposci, in qua adhuc perseveraret. in qua autem desuit esse tutor, & iterum coepit: sic ex pristina administratione tutelæ debitor est pupillo, quomodo si pecuniā creditam à patre ei accepisset. Quem igitur effectum hæc sententia habeat, videamus. nam si solus tutor est: utique ipse secum non agat. sed vel per speciale curatorem conueniendus est: vel pone eum

eum contutorem habere, qui possit aduersus eum iudiciū accipere, ex qua causā cum eo tutelæ agi potest. quinimod[us] & si medio tempore soluendo esse desierit: imputabitur contutoribus, cur non egerint cum eo. ¶ Si tutori curator sit adiunctus, quamuis suspecto postulato: non cogetur tutelę iudiciū tutor suscipere: quia tutor manet. ¶ Sed & si fuerit tutor confiscatus: aduersus fiscum dandam esse actionem constat ei, qui loco eius tutor * datus sit, vel contutoribus eius. ¶ Cæterę actiones, præter tutelę, aduersus tutorem competunt, & si adhuc tutelam administrat: veluti furti, damni iniurię, condictio.

* Floren.

C. vul. cu

rator.

X. PAVLVS libro VIII. Breuis edicti.

Ed non dantur pupillo, dum tutor tutelam gerit. quā-
Suis enim morte tutoris intereat: tamen pupillus cum hærede eius actionem habet: quia sibi soluere debuit.

XI. VLPIANVS lib. xxxv. ad edictum.

SI filiusfamiliās tutelam administrauerit, deinde fuerit emancipatus: remanere eum tutorem, Iulianus ait. & cum pupillus adoleuerit: agendum esse cum eo, eius quidem temporis [nomine], quod est ante emancipationem, in quantum facere potest: eius verò, quod est post emancipationem, in solidum: cum patre verò, dumtaxat de peculio. manere enim aduersus eum etiam post pubertatem de peculio actionem. neque enim antè annus cedit, intra quem de peculio actio datur, quā tutela fuerit finita.

XII. PAVLVS lib. VIII. Breuis edicti.

FIlius autem tutor, propter hoc suum factum, cum patre agere non potest ante pubertatem: quia nec finita tutela hoc ab eo exigi potest.

Si tutor post pubertatem gerit negocia, quæ connexa sunt negotiis inceptis ante pubertatem, poterit cōueniri actione tutela, etiam de his quæ tutela finita gessit. secus autem, si non est negocium connexum: quia negotiorum gestorū conuenitur. si autem tutor finita tutela intermisit gerere negocia, postea iterum incepit: pro eo quod gessit in tutela, actio tutela: pro eo quod gessit post, negotiorum gestorū actio queritur.

XIII. VLPIANVS lib. xxxv. ad edictum.

SI tutor post pubertatem pupilli negocia administrauerit: in iudiciū tutelę veniet id tantum, sine quo ad-

pars IIII. Digestorum lib. XXVII. Tit. III.

ministratio tutelæ expediri non potest. si verò post pubertatem pupillis, qui tutor huius fuerat, fundos eius venderit, mancipia & prædia comparauerit: neque venditionis huius neque emptionis ratio iudicio tutelæ continebitur. & est verum: ea quæ connexa sunt, venire in tutelæ actionem. Sed & illud est verum: si cœperit negocia administrare post tutelam finitam, deuolui iudiciū tutelæ in negotiorum gestorum actionem. oportuit enim eū à semetipso tutelam exigere. sed & si quis cum tutelam administrasset, idem curator adolefcenti fuerit datus: dicendum est, negotiorum gestorum eum conueniri posse.

XIIII. CAIVS lib. XII. ad edictum provinciale.

SI post pubertatem tempore aliquo (licet breuissimo) intermiserit administrationem tutor, deinde cœperit gerere: sine vlla dubitatione tam tutelæ, quàm negotiorum gestorum iudicio cum eo agendum est.

Duobus tutoribus dolum in tutela committentibus, vnus transactio facta cum pupillo non prodest alteri. secus si vnus eorum totum interesse præstiterit pupillo.

XV. VLP IANVS lib. I. Disputationum.

SI ex duobus tutoribus cum altero quis transegisset, quāuis ob dolum communem: transactio nihil proderit alteri. nec immeritò: cum vnusquisq; doli sui poenā sufferrat. quod si conuentus alter, præstitisset: proficiet id, quod præstitit ei, qui conuentus non est. licet enim doli [mali] ambo rei sint, tamē sufficit vnū satisfacere: vt in duobus, quibus res cōmodata est, vel deposita, quibusq; mandatū est.

Sicut durante tutela tutor non potest conueniri actione tutela: nec fideiusor eius ex stipulatione rem pupilli saluū fore: ita nec tutor, nec fideiusor eius possunt conueniri durante tutela ex tali stipulatione rem pupilli saluam fore. secus in curatore.

XVI. IDEM lib. LXXIIII. ad edictum.

SI adhuc cum tutore ex stipulatu agatur, vel cum his, qui pro eo interuenerunt: erit dubitatio, an quia tutelæ agi non potest, nec ex stipulatu agi possit. & plerique putant, etiam hanc actionem propter eandem vtilitatem differendam. ¶ Cum curatore pupilli siue adolefcentis agi poterit, & si vsque adhuc cura perseueret.

Tutor finita tutela vel non, tenetur ministrare sumptus pupillo causa

causa litis exercenda contra se.

XVII. IDEM lib. III. de officio Consulis.

Imperatores Seuerus & Antoninus rescripserunt in hæc verba. Cum hoc ipsum quaeratur, an aliquid tibi à tutoribus vel curatoribus debeatur: non habet rationem postulatio tua, volentis in sumptum litis ab his tibi pecuniam subministrari.

XVIII. PAPINIANVS lib. XXV. Quaestionum.

Cum tutor negociis impuberis administratis, pupillum paterna hereditate abstineat: bonis patris venditis, tractari solet, utilis actio pupillo relinqui, an creditoribus concedi debeat. & probatur actionem inter pupillum & creditores patris esse diuidendam: scilicet ut quod rationi bonorum per tutorem deerit, creditoribus reddatur: quod autem dolo vel culpa tutoris in officio pupilli perperam abstenti contractum est, puero relinquatur. quæ actio sine dubio non prius competet, quam pupillus ad pubertatem peruenierit. sed illa confestim creditoribus datur.

XIX. VLPPIANVS lib. I. Responsorum.

Si probatum est nomen debitoris à nouissimo curatore, frustra tutorem de eo conueniri.

Minoribus in integrum restitutis contra maiorem, sibi restituitur actio contra tertium minoris beneficio liberatum.

XX. PAPINIANVS lib. II. Responsorum.

Alterius curatoris heredem minorem, ut in maiore pecunia condemnatum, in integrum restitui placuit. ea res materiam litis aduersus alterum curatorem instaurandæ non dabit, quasi in minore pecunia condemnatus: si non sit eius ætatis actor, cui subueniri debeat. sed æquitatis ratione suadente, per utilem actionem ei subueniri, in quantum alter releuatus est, oportet.

Conuento minore, nomine illius contra quem potest in integrum restitutio postulari, illius iuris beneficio dicitur concedi. Ray.

Non ideo actio, quæ post viginti quinque annos ætatis intra restitutionis tempus aduersus tutorem in minore pecunia tutelæ iudicio condemnatum redditur, inutilis erit: quod adolescenti curatores ob eam culpam condemnati sunt. itaque si non iudicatum à curatoribus factum est: per doli exceptionem curatores consequi poterunt, eam actionem

Pars II. Digestorum lib. XXVII. Tit. II.

tionem sibi præstari.

Cessione actionis tutela à pupillo facta contra collegam, tutor in solidum condemnatus secuta solutione debiti non excusatur. Ray.

XXI. IDEM lib. I. Definitionum.

Cum pupillus tutelæ actione contra alterum tutorem tutori, quem iudex in solidum condemnauit, cessare quamuis postea iudicatum fiat, tamen actio data non intercidit: quia pro parte condemnati tutoris, non tutela reddita, sed nominis precium solutum videtur.

Privilegium tutela pupillo competens non perimitur nouatione necessaria per sententiam condemnatoriam latam in tutoris præiudicium contingentem.

XXII. PAVLVS lib. XIII. Questionum.

Defensor tutoris condemnatus non auferet privilegium pupilli, neque enim sponte cum eo pupillus contraxit.

XXIII. IDEM lib. X. Responsorum.

Conuenio hærede tutoris iudicio tutelæ: curatorem eiusdem, neque ipso iure liberatum videri, neque exceptionem rei iudicatæ ei dandam. idemque in hæredibus magistratum observandum est.

XXIII. IDEM lib. II. Sententiarum.

Flor. & vulga. pro tutore.* **Posthumus tutor datus, non nato posthumus, neque tutela, quia nullus pupillus est: neque protutela*, quia nulla significatio est: neque negotiorum gestorum iudicio tenetur, quia administrasse negocia eius, qui natus non esset, non videtur. & ideo utilis in eum actio dabitur.

XXV. HERMOGENIANVS lib. V. in iuris interpretum.

Non solum tutelæ privilegium datur in bonis tutoris: sed etiam eius, qui pro tutela negotium gessit, vel ex curatione pupilli pupillæque, furiosi furiosæque debetur, si eo nomine cautum non sit.

DE CONTRARIA TUTELÆ
et vili actione.

Titulus II.

I. VLPPIANVS lib. XXXVI. ad edictum.

Contrariam tutelæ actionem prætor proposuit, induxitque in usum, ut facilius tutores ad administrationem accederet, sciens pupillum quodque

que sibi obligatū fore ex sua administratione. quāquā enim siue tutoris auctoritate pupilli non obligentur, nec in rem suam tutor obligare pupillū possit: attamen receptū est, vt tutori suo pupillus sine tutoris auctoritate ciuilitur obligetur, ex administratione scilicet. etenim prouocandi erant tutores, vt proutius de suo aliquid pro pupillis impederet: dū sciret se recepturos id, quod impedissent.* *Fl. impē dat. sciūt. impēderit*

¶ Hęc actio non solū tutori, verū etiam ei, qui pro tutore negocia gessit, cōpetere debet. Sed & si curator sit, vel pupilli, vel adolescentis, vel furiosi, vel p̄digi: dicendū est, etiam his contrariū dandum. idem in curatore quoq; vtrius probandū est. quā sentētia Sabini fuit existimātis, ceteris quoq; curatorib⁹ ex eisdē causis dandū contrarium iudiciū. ¶ Finito autē officio hęc actionē cōpetere dicimus tutori. ceterū quādiu durat, nondū cōpetit. Sed si p̄curatore* negocia gessit, vel curā etiā administravit: loc⁹ erit iudicio etiam statim: quia hoc casu in ipsum quoque statim actio cōpetit. ¶ Præterea si tutelæ iudicio quis cōueniet: reputari potest id, quod in re pupilli impedit. sic erit arbitrij eius: vtrū cōpēsare, an petere velit sumptus. Quid ergo, si iudex cōpēsatiōis eius rationē nō habuit? an & cōtrario iudicio experiri possit? & utiq; potest. sed si re probata est hęc reputatio, & adqueiuit: non debet iudex cōtrario iudicio id sarcire. ¶ An in hoc iudicio nō tantū quæ pro pupillo vel in re eius impensa sunt, veniāt: verū etiam ea quoq; quæ debebantur aliās tutori (vt puta si quid à patre pupilli debitum fuit) quæritur? & magis putō, cū integra sit actio tutori, nō esse in contrariū iudiciū deducendū. quid tamē, si ideo expectauit, quia tutor erat, & ideo nō exegit? videam⁹, an cōtrario iudicio tutelæ indēnitatem consequatur. quod magis probandū est. nam sicuti, quodcūque aliud gessit pro vtilitate pupilli, id cōtrario iudicio cōsequitur: ita etiam id, quod sibi debetur, cōsequi debet, vel eius securitatē. ergo & si ex causa, quæ tempore finitur, obligatio aliqua fuit: tutelæ contrarium iudiciū esse ei opinor. ¶ Hanc actionē dandam placet, & si tutelæ iudicio nō agatur. etenim nonnunquā pupillus idcirco agere tutelæ non vult, quia nihil ei debetur: immò plus in eū impēsū est, q̄ quod ei abest. nec im-

* Fl. impē
dat. sciūt.
impēderit

* Ploum.
tutore.

Pars IIII. Digestorum lib. XXVII. Tit. I III.

pediendus est tutor contrariò agere.

II. IVLIANVS lib. XXI. Digestorum.

Longè magis dandum est, & si rationibus detrahendis actio intendatur.

III. VLPIANVS lib. XXXVI. ad edictum.

Quid ergo, si plus in eū impendit, quàm est in facultatibus? videamus, an possit hoc consequi. & Labeo scripsit, posse. sic tamen accipiendum est, si expediat pupillo ita tutelam administrari. cæterum si non expedit: dicendum est, absolui pupillum oportere. neque enim in hoc administratur tutela, ut mergantur pupilli. iudex igitur, qui contrario iudicio cognoscit, utilitatem pupilli spectabit, & an tutor ex officio sumptus fecerit.

Finita tutela tutor non potest agere hoc iudicio, ut pupillus eam liberet ab actione tutela: sed tantum agit pro pecunia, quæ ei abest, & hoc cum usuris.

¶ Contrarium iudicium an ad hoc quoque competat, ut quis à pupillo exigat liberationem, videndum est. & nemo dixerit, in hoc agere quem contrario posse, ut tutelæ iudicio liberetur: sed tantum de his, quæ ei propter tutelam absunt. consequitur autem pecuniam, si quam de suo consumpsit, etiam cum usuris: sed vel trientibus, vel his, quæ in regione obseruantur, vel his, à quibus mutuatus est (si necesse habuit mutuare, ut pupillo ex iusta causa progeret) vel his, quibus pupillum liberauit, vel quibus caruit tutor, si nimirum profuit pupillo pecuniam esse exsolutam.

* *Floren.* Planè si fortè tutor aliqd pecuniæ debuit scenerari *, & *funerare.* aliqd ipse p pupillo soluit: nec ipse vsuras consequitur, nec pupillo prestabit. Quare & si i vsus suos cõuertit, deinde aliquid impendit in rem pupillarem: quā impendit, desinit vertisse, & exinde vsuras nõ prestabit. & si antè impendit in rem pupillarem, mox in vsus suos vertit: nõ videtur vertisse quantitatem, quæ concurrat cum quantitate sibi debita, ut eius summæ non prestet vsuras. **¶** Vsuras vtrū tãdiu cõsequetur tutor, quãdiu tutor est: an etiam post finitã tutelam: an ex mora tãtum, videamus. & magis est, ut quoad ei reddatur pecunia, cõsequat. nec enim debet ei sterilis esse pecunia. si tamè fuit in substantia pupilli, ynde consequeretur: dicendum est, non oportere eum vsuras

vsuras à pupillo exigere. quid ergo, si de re pupillari non potuit sibi soluere, quia erat deposita ad prædiorum cõparationem? siquidem non postulauit à pretore, ut promatur pecunia, vel hoc minus deponatur: sibi imputet. si verò hoc desiderauit, nec impetrauit: dicendum est, non deperire ei vsuras in cõtrario iudicio. ¶ Sufficit tutori bene & diligenter negocia gessisse: & si euentum aduersum habuerit, quod gestum est. ¶ Iudicio tutelæ cõtrario præstatur & id, quod in rem pupilli ante tutelam vel post tutelam versum est, si negociis tutelæ tempore gestis connexum probatur: & quod antè impensum est, siue pro tutore negocia gessit, & postea tutor constitutus est, siue ventri erat curator, sed & si non pro tutore negocia gerebat, debet venire, quod antè impensum est. Deducuntur enim in tutelam iudicium sumptus, quoscunque fecerit in rem pupilli: sic tamen, si bona fide fecit. ¶ Hanc actionem perpetuam esse palam est: & hæredi, & in hæredem dari: cæterisque successoribus, & ad quos ea res pertinet, & in eos.

Tutor remotus à tutela tanquam suspectus, potest agere cõtrario iudicio ad repetendum quod in rem pupilli impendit: quia in eo statum est, ac si pubertate pupilli finita esset tutela. & hæc actio datur hæredi tutoris, si creditoribus pupilli pro pupillo soluat.

IIII. IULIANVS lib. XXI. Digestorum.

A Tutela remotus eo loco haberi debet, quo esset finita tutela. & sicut actiones patitur, perinde ac si pupillus pubes factus esset: ita cõtrario iudicio, si quid ei abierit, persequi debet. Nihil enim prohibet suspectum tutorem esse: quamuis complura in rem pupilli impenderit, quæ eum amittere non oportet.

V. VLPPIANVS lib. I. Responsorum.

Hæredem tutoris, si eam summam soluerit, in qua obligati pupilli fuerunt, actionem cõtrariam aduersus eos habere posse, respondi.

VI. PAVLVS lib. V. ad Plautium.

Si tutor pro pupillo se obligauit: habet cõtrariam actionem & antequam soluat.

DE EO, QUI PRO TUTORE, PRO-
ue curatore negocia gessit. Titm. V.

4 BB iij

I. VI-

I. VLPIANVS lib. XXXVI. ad edictum.

Protutelæ actionem necessario prætor proposuit. nā cū plerūque incertum sit, vtrum quis tutor, an verò quasi tutor, pro tutore administrauerit tutelam: idcirco in vtrūque casum actionem scripsit, vt siue tutor sit, siue non sit, qui gessit: actione tamē teneatur. solēt enim magni errores intercedere, vt discerni faciliē non possit, vtrū quis tutor fuerit, & sic gesserit: an verò non fuerit, pro tutore tamen munere functus sit. ¶ Pro tutore autē negocia gerit, qui munere tutoris fungitur in re impuberis: siue se putet tutorē, siue sciat non esse, fingat tamen. Proinde & si seruus, quasi tutor, egerit: diuus Seuerus scripsit, dandū in dominiū vtile iudiciū. ¶ Cū eo, qui pro tutore negocia gessit, etiam ante pubertatē agi posse, nulla dubitatio est: quia tutor nō est. quare si quis finita tutela, pro tutore negocia impuberis gessit, tenebitur. sed & si prius pro tutore administrauerit, deinde quasi tutor: eque tenebitur ex eo, quod pro tutore negocia administrauerit: quamuis deuoluatur hic gestus in tutelæ actionem. ¶ Si quis quasi tutor negocia gesserit eius, qui iam pubes est, neque tutorē habere potest: protutelæ actio cessat. simili modo & si eius, qui nondū natus est. nam vt pro tutore quis gerat, eā esse personam oportet, cuius ætas recipiat tutorē, id est, impuberē esse oportet, sed erit negociorū gestorū actio. ¶ Si curator impuberi à prætore datus, negocia gesserit: an quasi pro tutore gesserit, teneatur, quæritur? & est verius, cessare hanc actionē: quia officio curatoris functus est. ¶ Si quis tamē, cū tutor non esset, cōpulsus à prætore vel à præside, dum se putat tutorem, gesserit tutelam: videndū, an pro tutore teneatur. & magis est, vt quamuis compulsus gessit, teneri tamen debeat: quia animo tutoris gessit, cū tutor non esset. at iste curator, nō quasi tutor, sed quasi curator gessit. ¶ In protutelæ iudicio vsuræ quoque veniunt. sed vtrum solūmodo in id, quod gessit, tenebitur: an verò in id etiā, quod gerere debuit? & si quidē omnino non attigerit tutelam: nō tenebitur. neque enim attingere debuit, qui tutor non fuit quod si quædā gessit: videndū, an etiā eorū, quæ non gessit, teneatur. & hæcenus tenebitur, si alius gesturus

Quod falso tutore auctore gestū esse dicetur. 711

gesturus fuit. sed & si cognito, quod tutor non fuit, absti-
nuit se administratione: videamus, an teneatur, si necessa-
rios pupilli non certiorauit, ut ei tutorem peterent. quod
verius est.

II. CELSVS lib. xxv. *Digestorum.*

SI is, qui pro tutore negocia gerebat, cum tutor nō es-
set: rem pupilli vendidit, nec ea vsucapta est: peter eam
pupillus, quamquam ei cautum est. non enim est eadem
huius, quæ tutoris, rerum pupilli administratio.

III. IABOLENVS lib. v. *Epistolarum.*

QUæro. an is, qui cum tutor testamēto datus esset, &
idipsum ignoraret, pro tutore negocia pupilli gesse-
rit: quasi tutor, an quasi pro tutore negocia ges-
serit, teneatur? respondit. non puto teneri quasi tutorem:
quia scire quoque se tutorem esse debet, ut eo affectu ne-
gocia gerat, quo tutor gerere debet.

IIII. POMPONIVS lib. xvi. *ad P. Mucium.*

QVI pro tutore negocia gerit, eandem fidem & dili-
gentiam præstabit, quam tutor præstaret.

V. VLPIANVS lib. x. *ad edictum.*

EI, qui pro tutore negocia gessit, contrarium iudicium
competit.

QVOD FALSO TVTORE AVCTO-
re gestum esse dicetur. Titu. VI.

I. VLPIANVS lib. xii. *ad edictum.*

HVIUS EDICTI æquitas non est ambigua: ne con-
trahentes decipiantur, dum falsus tutor adhi-
betur. Verba autem edicti hæc sunt. QVOD
EO AVCTORE, inquit, QVI TVTOR
NON FUIT. Verbis edicti multa desunt.
quid enim, si fuerit tutor: is tamen fuit, qui auctoritatē ac-
commodare non potuit: puta furiosus, vel ad aliā regio-
nem datus? Sed Póponius libro tricesimo scripsit, inter-
dum (quāvis à non tutore gestū est) nō pertinere ad hanc
partem edicti. quid enim, si duo tutores, alter falsus, alter
verus auctoritatem accommodauerit: nōne valebit, quod
gestum est? Item hoc edictū, licet singulariter scriptum
sit: si tamen plures interuenerint, qui tutores nō erant: ta-
men

Pars IIII. Digestorum lib. XXVII. Tit. VI.

men locū habere debere, Pōponius libro trigesimo scribit. ¶ Idem Pomponius scribit. etiam si pro tutore negotia gerēs, auctoritatem accommodauerit: nihilominus hoc edictum locum habere: nisi fortē prātor decreuit, ratum se habiturum id, quod his auctoribus gestū est: tunc enim valebit per prātoris tuitionem, non ipso iure. ¶ Ait prātor. SI ID ACTOR IGNORAVIT, DABO IN INTEGRVM RESTITVTIONEM. scienti non subuenit, merito: quoniam ipse se decepit.

II. PAVLVVS lib. XII. ad edictum.

SI id (inquit) actor ignorauerit. Labeo. Et si dictum sit ei, & ex bona fide non crediderit.

III. VLPIANVS lib. XII. ad edictum.

PLANē si is sit, qui auxilio non indiget: scientia ei non nocet. vtputa si pupillus cum pupillo egit. nam cum nihil actum sit, scientia ei non nocet.

IIII. PAVLVVS lib. XII. ad edictum.

MINORI vigintiquinq; annis succurritur, etiā si scierit.

V. VLPIANVS lib. XII. ad edictum.

INTERDū tamē, & si sciētia nocet: tamē restitutio faciēda erit, si à prātorē cōpulsus est ad iudiciū accipiēdum.

VI. PAVLVVS lib. XII. ad edictum.

PUPILLI scientia computanda non est, tutoris eius computanda est. vtique & si pupillo cautum sit: melius dicetur, rem suam restitui pupillo [debere,] quā incertum cautionis euētum cum spectare. quod & Iulianus (si aliās circumuentus sit pupillus) respondit.

VII. VLPIANVS.

NOVISSIMē prātor ait. IN EVM, QUI CVM TVTOR NON ESSET, DOLO MALO AVCTOR FACTVS ESSE DICETVR: IVDICIVM DABO, VT QVANTI EA RES ERIT, IN TANTAM PECVNIAM CONDEMNETVR. Non semper tutor cōuenitur, nec sufficit, si sciēs auctor fuit: verū ita demū, si dolo malo auctor fuit. quid [enim] si cōpulsus, aut metuēs, ne cōpelleretur, auctoritatē accommodauerit? nonne debet esse excusatus? ¶ Quod ait prātor, QVANTI EA RES ERIT: magis puto, nō pēnā, sed veritatē his verbis cōtineri. ¶ Pōponius libro trigesimo scripūt, rectē etiā sumptuum

pruū in hoc iudicio rationē haberi, quos facturus est actor reſtitutorio agēdo. ¶ Si plures ſint, qui auctores fuerunt: perceptione ab vno facta, & cæteri liberantur, nō electiōe.

VIII. PAVLVs lib. XII. ad edictum.

ET ideo ſi nihil, aut nō totum ſeruatum ſit: in reliquos non denegandam in id, quod deest, [actionem,] Sabi- nus ſcribit.

Non ſolum falſus tutor tenetur hoc edicto, ſed etiam qui dolo fe- cit quod falſus tutor ſe interponeret: & datur heredibus, ſed non cō- tra heredes: nec in ipſum falſum tutorem poſt annum: & in dominos datur noxalis actio pro delicto ſeruorum.

IX. VLPIANVS lib. XII. ad edictum.

Huius actionis exēplo Pōponius libro triceſimo ſcri- bit, dandā actionē aduerſus eū, qui dolo malo adhi- buit, vt alius auctoraretur in ſcius. ¶ Has in factū actiones heredibus quidē cōpetere, cæteriſq; ſucceſſoribus: in eos verò nō reddi, Labeo ſcribit, nec in ipſum poſt annū: quo- niā & factū puniūt, & in dolum concipiūtur, & aduerſus eas perſonas, quæ alieno iuri ſubiectę ſunt, noxales erunt.

X. GAIVS lib. IIII. ad edictum prouinciale.

Si [cū] falſo tutore actū ſit, & interea dies actionis exie- rit, aut res vſucapta ſit: omnia incommoda perinde ſu- ſtinere debet, ac ſi illo tēpore vero tutore auctore egiſſet.

XI. VLPIANVS lib. XXXV. ad edictum.

Falſus tutor, qui in contrahendo auctor minori duo- decim vel quatuordecim annis fuerit: tenebitur in fa- ctum actione propter dolum malum, cuiuſcūque cōditio- nis fuerit, vel ſui iuris, vel alieni. Qui enim dolo malo au- ctoritatem accommodauerit: tenebitur hoc edicto. Sed & ſi quis filię familiās auctor factus ſit ad contrahendum, te- netur. Idemq; iuris eſt, ſi ancillæ quis tutore auctore cre- diderit. nam omnibus iſtis modis propter tutorē decipi- tur is, qui contraxit: quia aliter cum impubere contraſtu- rus non fuiſſet, quā ſi tutoris auctoritas interceſſiſſet.

Non punitur pater hoc edicto citra ætatem puellam nuptui tra- dens: quod ſi dolo id pater faciat, & puella intra duodecimum an- num moriatur, & pater dotem repetat, gener poterit eum repellere doli mali exceptione his caſibus quibus ſi fuiſſet matrimonium con- ſtitutum, erat dotem totam vel partem eius lucraturus.

¶ Iulianus

Pars IIII. Digestorum lib. XXVII. Tit. VII.

Iulianus tractat libro vicesimo primo Digestorum: an etiam in patrem debeat dari hæc actio, qui filiam minorem duodecim annis nuptum dedit. & magis probat, patri igno-

* In hunc sciendum esse, si filiam suam * maturius in familiam spon-
locū Plato perducere voluerit. affectu enim propensiore magis, quam
Dial. 6. de dolo id videri fecisse. Quod si intra duodecim annum
leg. Arist. hæc decesserit, eum haberet dotem: putat Iulianus, si do-
li. 7. Poli. lo malo conuersatus sit is, ad quem dos pertinet: posse ma-
cap. 16. ritum doli mali exceptione condicentem submouere in ca-
sibus, in quibus dotem vel in totum, vel in partem, si con-
staret matrimonium, fuerat lucraturus.

XII. IDEM lib. I. Responsorum.

EX eo, quod interrogatus, tutorem se esse respondisset:
nulla eum actione teneri. Si tamen cum tutor non esset,
responsio suo in aliquam captionem adolescentem induxisset: vtilem actionem aduersus eum dandam.

DE FIDEIUSSORIBVS, ET NO-
minatoribus, & hæredibus tutorum
& curatorum. Tit. VII.

I. POMPONIVS lib. XVII. ad Sabinum.

Vamuis hæres tutoris tutor non est: tamen ea,
quæ per defunctum inchoata sunt, per hære-
dem (si legitimæ ætatis, & masculus sit) expli-
cari debent: in quibus dolus eius admitti po-
test. Quod penes tutorem fuit, hæres quo-
que eius reddere debet. quod apud pupillum is reliquerit, si
hæres capit: non quidem crimine caret, sed extra tutelam
est, & vtili actione hoc reddere compellitur.

II. VLPIANVS lib. XXXIX. ad Sabinum.

POSTulare tutorem videtur, & qui per alium postulat.
item nominare, & qui per alium hoc idem facit.

III. IDEM lib. XXXV. ad edictum.

ETiam fideiussorem & hæredes fideiussoris ad eandem
rationem vsurarum reuocandos esse constat, ad quam
& tutor reuocatur.

Hæres tutoris tenetur de suo proprio dolo, & administratione
in tribus casibus, qui sunt plani in textu. si post mortem. & reddit-
rationem

rationem ibi: Nam cum. &c. De negligentia vero propria non te-
netur hæres tutoris.

III. IDEM lib. XXXVI. ad edictum.

Cum ostendimus hæredem quoque tutelæ iudicio pos-
se conueniri: videndum, an etiam proprius eius do-
lus, vel propria administratio veniat in iudicium. & exstat
Seruij sententia existimatis, si post mortem tutoris hæres
eius negocia pupilli gerere perseuerauerit: aut in arca tu-
toris pupilli pecuniâ inuenerit, & consumpserit: vel eâ pe-
cuniâ, quâ tutor stipulatus fuerat, exegerit: tutelæ iudicia
eum teneri suo nomine. Nam cum permittatur aduersus
hæredem ex proprio dolo iurari in litem: apparet eum iu-
dicio tutelæ teneri ex dolo proprio. Negligentiâ planè pro-
pria hæredi non imputabitur. ¶ Vsuras quoque eius pecu-
niæ, quam pupillarem agitauit, præstare debet hæres tuto-
ris. Quantas autem, & cuius temporis vsuras præstare de-
beat, & ex bono & æquo constitui ab iudice oportet.

Si fideiussores permittunt se nominari à tutoribus, & in actû no-
mina sua scribi nihil contradicentes, tenentur ac si stipulatio inter-
cessisset: & hi etiam qui affirmant fideiussores esse idoneos. Item fi-
deiussores à pupillo conuienti habent easdem reputationes contra pu-
pillum quas habent tutores.

¶ Fideiussores à tutoribus nominati, si præsentés fuerunt,
& non contradixerunt, & nomina sua referri in acta publi-
ca passi sunt: æquum est, perinde teneri, atque si iure legiti-
mo stipulatio interposita fuisset. eadem causa videtur af-
firmatorum: scilicet quia, *cum idoneos esse tutores affir-
mauerint, fideiussorum vicem sustinent. *Flo. qui
cum.

V. PAULVS lib. XXXVIII. ad edictum.

SI cum fideiussoribus tutoris, ex stipulatione rem sal-
uam fore, agatur: easdem reputationes habebunt,
quas tutor.

VI. PAPINIANVS lib. II. Responsorum.

Pupillus contra tutores, eorumque fideiussores iudicē
accepit. iudice defuncto, priusquam ad eum iretur, cō-
tra solos fideiussores alter iudex datus est. Officio cogno-
scentis conueniet, si tutores soluēdo sint, & administratio
non dispar (sed communis fuerit:) portionū virilium ad-
mittere rationem ex persona tutorum.

VII.

Pars IIII. Digestorum lib. XXVII. Tit. VII.

VII. IDEM lib. III. Responsorum.

SI fideiussores, qui rem saluam fore pupillo cauerant, ut tutorem adolescens ante conueniret, petierunt: atque ideo stipulanti promiserunt, se reddituros, quod ab eo feruari non potuisset: placuit inter eos, qui soluendo essent, actionem residui diuidi, quod onus fideiussorum susceptum videretur. nam & si mandatu plurium pecunia credatur: æque diuiditur actio. si enim quod est datum pro alio, soluitur: cur species actionis æquitatem diuisionis excludat?

Licet hæres tutoris teneatur de dolo & culpa eius, qui iure datus fuit tutor: non tamen eius qui non iure datus fuit.

VIII. PAULVS Lib. ix. responsorum.

Hæredes eius, qui non iure tutor vel curator datus, administrationi se non immiscuit: dolum & culpam præstare non debere. Paulus respondit. tale iudicium in hæredem tutoris transferri oportere, quale [quidem] defunctus suscepit. hoc eò pertinere, ut non excusetur hæres si dicat se instrumenta tutelaria non inuenisse. Nam cum ex omnibus bonæ fidei iudiciis propter dolum defuncti hæres teneatur: idem puto obseruandum in tutelæ actione. sed constitutionibus subuictum est ignorantie hæredum. hoc tamen tunc obseruandum est, cum post mortem tutoris hæres conueniatur: non si lite contestata tutor decesserit. nam litis contestatione & pœnales actiones transmittuntur ab vtraque parte, & temporales perpetuantur.

DE MAGISTRATIBVS CON-
ueniendis, [et eorum hæredibus.] Tit. VIII.

Ordo decurionum, fideiussores, & nominatores magistratuum non tenentur actione subsidiaria, sed bene ipsi magistratus: tamen si ordo suscepit in se periculum, tenebitur hac actione, scilicet hi tantum qui presentes fuerunt. Bartolus.

I. VLPIANVS. lib. XXXVI. ad edictum.

Non ordinem subsidiaria actio non dabitur, sed in magistratus, nec in fideiussores eorum. hi enim rem publicam saluam fore promittunt, non pupilli. proinde nec nominatores magistratuum

*Fi. doli

ex hac causa tenebuntur, sed soli magistratus. Sed si ordo

do

do receperit in se periculum: dici debet, teneri eos, qui præsentes fuerunt. parui enim refert, nominauerint, vel fideiusserint, an in se periculum receperint. utilis ergo in eos actio competit. Sed si à magistratibus municipalibus tutor datus sit: non videtur per ordinem electus. ¶ Neque prætor, neque quis alius, cui tutoris dandi ius est, hac actione tenebitur.

Magistratus non dantes tutores, sed tantum renunciantes eorum facultates, non tenentur actione subsidiaria, nisi hoc facerent limitati gratia, aut pecunia corrupti, vel nisi præses provincie talibus magistratibus præcepisset, ut exigerent satisfactionem à tutoribus.

¶ Si præses provincie renunciare magistratus tantum de facultatibus tutorum voluit, ut ipse daret: videamus an, & quatenus teneantur. & exstat diui Marci rescriptum, quo voluit eos, qui præsidi renunciaissent, non perinde teneri, atque si ipsi dedissent: sed si decepissent, gratia fortè, aut pecunia, falsa renunciantes. Planè si præses provincie satis eos exigere iussit: non dubitabimus, teneri eos, etiam si præses dederit. ¶ Si præses provincie, nominibus ab alio acceptis, ad magistratus municipales remiserit, ut se de nominibus instruunt, & exinde instructus, dederit tutores: an exemplo eorum, qui prætorem instruunt, debeant magistratus teneri, quæritur? utique enim interest, utrum ipsi magistratus nomina electa dederint præsidi, an ea, quæ ab alio præses accepit, inquisierint. & puto, utroque casu sic teneri, quasi dolo vel lata culpa versati sunt. ¶ Non tantum pupilli, sed etiam successores eorum subsidiaria agere possunt. ¶ Si curatores fuerunt minus idonei dati: dicendum est, teneri magistratus oportere, si ex suggestu eorum, vel nominibus ab eis acceptis, præses dederit. sed & si ad eos remiserit, ut ipsi darent, vel ut post dationem exigerent satisfactionem: periculum ad eos pertinebit.

¶ Magistratibus imputatur, etiam si omnino tutor vel curator datus non sit, sed ita demum tenentur, si moniti non dederint. Ideo damnum, quod impuberes vel adolascenscentes medio tempore passi sunt, ad eos magistratus pertinere non ambigitur, qui munere mandato non paruerunt.

¶ Sciendum autè est, si magistratus municipales data opera tutelam distulerint in successores suos: vel satisfactio-

nem

Pars IIII. Digestorū lib. XXVII. Tit. VIII.

nem data opera traxerint, quo ad successores accipiant: nihil eis prodesse. ¶ Diuus Hadrianus rescripsit, etiam in eum, qui electus esset ad æstimandas tutorum satisfactio- nes, actionem dandam. ¶ Si inter magistratus hoc conue- nisset, ut alterius tantum periculo tutores darentur: con- uentiones pupillo non præiudicare, diuus Hadrianus re- scripsit. conuentione enim dum virorum * ius publicum
** Qui, du- mutari non potest. prius tamen arbitror conueniendū eū,*
um vniue- qui hoc suscepit: deinde excusis eius facultatibus, tunc
rint latē veniendum ad collegam: quemadmodum si solus dedis-
Alex. ab set, diceremus prius eum, deinde collegam adgrediendū.
nal. dierū ¶ Si quando desint in ciuitate, ex qua pupilli oriundi
li. 3. ca. 16 sunt, qui idonei videantur: officium est magistratum, ex-
 quirere ex vicinis ciuitatibus honestissimum quemque, &
 nomina præsidibus provinciæ mittere, non ipsos arbitriū
 dandi sibi vindicare. ¶ Si magistratus ab initio tutorem
 idoneum dedit, & satis non exegit: non sufficit. quod si sa-
 tis exegit, & idoneum exegit: quamuis postea facultatibus
 lapsi sunt tutores vel fideiussores: nihil est, quod ei, qui
 dedit, imputetur. Non enim debent magistratus futuros
 casus, & fortunam pupillo præstare. Sed & si satis non ex-
 egit, idoneus tamen tutor eo tempore fuit, quo tutelæ agi
 potest: sufficit. probatio autem non pupillo incumbit, ut
 doceat fideiussores soluendo non fuisse, cum acciperen-
 tur: sed magistratibus, ut doceant eos soluendo fuisse.
 ¶ Priuilegium in bonis magistratus pupillus non habet,
 sed cum cæteris creditoribus partem habiturus est. ¶ Exi-
 gere autem cautionem magistratus sic oportet: ut pupilli
 seruus aut pupillus ipse (si dari potest, & in præsentiarum
 est) stipuletur à tutoribus, item fideiussoribus eorum, rem
 saluam fore pupillo. at * si nemo est, qui stipuletur: seruus
 publicus stipulari debet rem saluam fore, aut certè ipse
 magistratus. Planè ubi seruus publicus, vel ipse magistra-
 tus stipulatur: dicendum est, vtilem actionem pupillo dan-
 dam. Si filius familiæ fuerit magistratus, & cauere pupillo
 non curauerit, aut non idoneè cautum sit culpa eius: an, &
 quatenus in patrem eius actio danda sit, queritur. & ait
 Iulianus, in patrem de peculio dandam: siue voluntate ei-
 us filius decurio factus sit, siue non. Nam & si voluntate
 patris

* Flo. &
 vulg. aut.

patris magistratum administrauerit: attamen non oportere patrem ultra, quam de peculio conueniri: quasi rem publicam saluam solam fore promittat, qui dat voluntatem, ut filius decurio creetur.

Tutor non habet actionem contra magistratum qui dedit contutorem non sufficientem, licet ipse tutor pro contutore suo pupillo satisfecerit.

II. IDEM lib. III. *disputationum.*

Proponebatur duos tutores à magistratibus municipalibus datos, cautione non exacta: eorumque alterum inopem decessisse, alterum in solidum conuentum satis pupillo fecisse. Et quærebatur, an tutor iste aduersus magistratum municipalem habere possit aliquam actionem, cum sciret à contutore suo satis non esse exactum? Dicebam. cum à tutore satis pupillo factum sit: neque pupillum ad magistratus redire posse, neque tutorem: cum nunquam tutor aduersus magistratus habeat actionem. Senatus enim consultum pupillo subuenit: præsertim cum sit, quod tutori imputetur: [scilicet] quod satis à contutore non exegit, vel suspectum non fecit, si sciuit (vbi proponitur) magistratibus eum non cauisse.

III. IULIANVS lib. XXI. *Digestorum.*

Quod si tutor ab hac parte culpa vacet: non erit ini-
quum, aduersus magistratus actionem ei dari.

IIII. VLPIANVS lib. III. *Disputationum.*

Non similiter tenentur hæres magistratuum, ut ipsi tenentur. nam nec hæres tutoris negligentia nomine tenetur. Nam magistratus quidē in omne periculum succedit: hæres ipsius, dolo proximæ culpæ succedendus est.

V. IULIANVS lib. XXI. *Digestorum.*

Duo tutores partiti sunt inter se administrationem tutelæ. alter sine hærede decessit. Quæsitum est. vtrum in magistratum, qui non curasset, ut caueretur: an in alterum tutorem actio pupillo dari deberet? Respondi. æquius esse, in alterum tutorem dari, quam in magistratum. debuisse enim eum, cum sciret pupillo cautum non esse, vniuersa negocia curare: & in ea parte, quam alteri tutori commisset, similem esse ei, qui ad administrationem quorundam negotiorum pupilli non accessisset. nam & si aliquam par-

Pars II. Digestorum lib. XXVII. Tit. VIII.

tem negotiorum pupilli administraverit: tenetur etiam ob rem, quam non gessit, cum gerere deberet.

Si magistratus nullam exegit cautionem à tutore, tenetur etiam heres eius: si autem exegit cautionem idoneam, & postea factus est fideiussor non soluendo, non tenetur heres magistratus, sicut nec ipse.

VI. VIPIANVS lib. I. ad edictum.

Quod ad heredem magistratus pertinet: existat diu Pij rescriptum, causa cognita debere dari actionem. Nam si magistratus tanta fuit negligentia, ut omnem cautionem omitteret: æquum est, haberi eum loco fideiussoris, ut & heres eius teneatur. Si verò cauuit, & tunc idonei fuerunt, & postea desierunt: sicut & ipse magistratus probè recusaret hanc actionem, ita & heres multo iustius. nouissimè non aliàs ait in heredem actionem dandam, quàm si euidenter magistratus cum minus idoneis fideiussoribus contrahunt.

Si dolo vel lata culpa magistratus non exegerint cautionem, tenentur in solidum pupillo: aliàs pro virili.

VII. CELSVS lib. XI. Digestorum.

In magistratus, qui tutorem dederunt, rogo rescribas, utrum pro virili portione actio danda sit: an optio sit eius, qui pupillus fuit, cum quo potissimum agat? Respondi. si dolo fecerunt magistratus, ut minus pupillo caueretur: in quem vult, actio ei in solidum danda est. si nec * culpa duntaxat eorum, neque dolo malo id factum est: æquius esse existimo, pro portione in quenque eorum actionem dari, dum pupillo res salua sit.

* Flo. sin culpa.
Pul. sed si nulla culpa.

VIII. MODESTINVS lib. VI. Responsorum.

Magistratus à curatoribus adulti cautionem exegerunt rem saluam fore. ex his alter sine herede decessit. quæro, an indemnitate in solidum collega eius præstare debeat? Modestinus respondit. nihil proponi, cur non debeat.

Vsura possunt à magistratibus exigi eo pacto, quo exiguntur à tutoribus quando conueniuntur actione tutela.

IX. IDEM lib. IIII. Pandectarum.

An in magistratus actione data, cum vsuris fors exigi debeat: an verò vsuræ peti non possint, quoniam constitutum

stitutum est, poenarum vsuras peti nō posse, quaesitum est.
Et rescriptum est à diuis Seuero & Antonino, vsuras peti
posse: quoniam eadem in magistratibus actio datur, quæ
competit in tutores.

DE REBUS EORVM, QVI SVB
tutela vel cura sunt, sine decreto non
alienandis, vel supponen-
dis. Tit. IX.

I. VLP IANVS lib. XXXV. ad edictum.

T Mperatoris Seueri oratione prohibiti sunt tu-
tores & curatores prædia rustica vel suburba-
na distrahere. quæ oratio in senatu recitata est
Tertyllo & Clemente consulibus, idibus Iu-
niis. & sunt verba eius huiusmodi. PRAE-
TEREA, PATRES CONSCRIPTI, INTERDI-
CAM TVTORIBVS ET CVRATORIBVS, NE
PRAEDIA RVSTICA VEL SVBVRBANA DI-
STRAHANT: NISI, VT ID FIERET, PAREN-
TES TESTAMENTO VEL CODICILLIS CA-
VERINT. QVOD SI FORTE AES ALIENVM
TANTVM ERIT, VT EX REBVS CAETERIS
NON POSSIT EXSOLVI: TVNC PRAETOR
VRBANVS VIR CLARISSIMVS ADEATVR,
QVI PRO SVA RELIGIONE EXISTIMET, * *Fl. aff.*
QVAE POSSINT ALIENARI, OBLIGARI VE *met.*
DEBEANT: MANENTE PVPILO ACTIONE,
SI POSTEA POTVERIT PROBARI OBRE-
PTVM ESSE PRAETORI. SI COMMVNIS
RES ERIT, ET SOCIVS AD DIVISIONEM
PROVOCET: AVT SI CREDITOR, QVI PI-
GNORI AGRVM À PARENTE PVPELLI AC-
CEPIT, IVS EXSEQVATVR: NIHIL NOVAN-
DVM CENSEO.

*Voluntas defuncti volentis dum viueret rem vendere, non fa-
cit rem posse sine decreto alienari post mortem, nisi hoc dixerit in te-
stamento.*

4 CC ij ¶ Si defun-

Pars II. Digestorum lib. XXVII. Tit. IX.

¶ Si defunctus, dum viueret, res venales habuerit, testamento tamen non cauerit, vt distraherentur: abstinendum erit venditione. Non enim vtique, qui ipse voluerit vendere, idem etiam postea distrahendum putauit.

Statim postquam res minoris esse cepit: ita efficitur vt obligari vel alienari nullo modo sine decreto possit. Bartolus.

¶ Si minor vigintiquinque annis emerit prædia, vt quoad precium solueret, essent pignori obligata venditori: non puto pignus valere. nam vbi dominium quæsitum est minori: cepit non posse obligari.

II. PAVLVS lib. singulari ad orationem diui Seneri.

Sed hic videtur illud mouere, quod cū dominio pignus quæsitum est, & ab initio obligatio inhæsit. Quod si à fisco emerit: nec dubitatio est, quin ius pignoris saluum sit. Si igitur talis species in priuato venditore incidit: imperiali beneficio opus est, vt ex rescripto pignus cōfirmetur.

Fundus emptus pupillo & traditus pecunia alterius pupilli, est obligatus illi pupillo, cuius pecunia fundus est emptus.

III. VLPIANVS lib. XXXV. ad edictum.

Sed si pecunia alterius pupilli alteri pupillo fundus sit comparatus, isq; pupillo vel minori traditus sit: an pignoris obligationem possit habere is, cuius pecunia fundus fuit emptus? & magis est, vt saluum sit ius pignoris secundum cōstitutionē imperatoris nostri, & diui patris eius, ei pupillo, cuius pecunia cōparatus est fundus. ¶ Pignori tamen capi, iussu magistratus, vel præsidis, vel alterius potestatis, & distrahi fundus pupillaris potest. Sed & in possessionem mitti rerum pupillarium à prætore quis potest: & ius pignoris contrahitur, siue legatorum seruandorum causa, siue damni infecti, & vt procedat, iuberi, & etiam possideri poterit. ¶ Hæ enim obligationes siue alienationes locum habent, quando non ex tutoris vel curatoris voluntate id fit, sed ex magistratuum auctoritate.

Quod sponte aliquando fit, licet non valeat: valet tamen si ex necessitate fiat.

¶ Item quæri potest, si fundus à tutore pupillaris petitus sit, nec restituatur: an litis æstimatio oblata alienationem pariat: & magis est, vt pariat. hæc enim alienatio non sponte tutorum fit. ¶ Idemque erit dicendum, & si fundus petitus

eius sit, qui pupilli fuit, & contra pupillum pronúciatum, tutoresque restituerunt. Nam & hic valebit alienatio propter rei iudicatæ auctoritatem. ¶ Si ius ἐμψυτὸν τοῦ vel *Flo. ἐμψυτὸν τοῦ *habeat pupillus: videamus, an distrahi hoc βελόντι à tutoribus possit. Et magis est, nō posse: quamuis ius præ- νόμ, id est dij potius sit. Nec usufructus alienari potest, & si solus institutus, si fuit usufructus pupilli. An ergo nec hic nō vtendo amit- hec dictio tatur, si tutor causam præbuerit huius rei? & manifestum à verbo est restaurari debere. Sed si proprietatem habeat pupillus, ἐμψυτὸν non potest usufructum vel usum alienare, quamuis ora- deriuetur, tio nihil de usufructu loquatur. ¶ Simili modo dici potest, quod ali- nec seruitutem imponi posse fundo pupilli vel adolescen- quando si- tis, nec seruitutem remitti. quod & in fundo dotali pla- gnificat ar- cuit. ¶ Si lapidicinas, vel quæ alia metalla pupillus habue- borem in- rit stipiteriat, vel cuius alterius materiæ: vel si cretæ, * ar- sero. ἐγχε- genti fodinas, vel quid aliud huic simile. γριζω, ἐμ-

Quod tamen priuatis liceat possidere. *III. PAVLVS lib. singulari ad orationem diui Seneri. φυτὸν, ἐμψυτὸν, ζω, ἐνο-*
V. VLPIANVS lib. xxxv. ad edictum.

MAgis puto ex sententia orationis impediri alienatio- φθαλμι- nem. Sed & si salinas habeat pupillus, idem erit di- ζω.
 cendum. ¶ Si pupillus alienum fundum bona fide em- f. i. alumi- ptum possideat: dicendum puto, nec hunc alienare tuto- nis.
 res posse. Ea enim quæ quasi pupillaris distractus est, ven- *Fl. creti- ditio valet. ¶ Si pupillo fundus pignoratius sit: an ven- dere tutores possint? Et puto. hunc enim quasi debito- ris, hoc est, alienum vendunt, si tamen impetrauerat pupil- lus vel pater eius, vt iure dominij possideat: consequens erit dicere, non posse distrahi, quasi prædium pupillare. Idémque est, & si fuerit ex causa damni infecti iustus pos- sidere.

Fundus alienus legatus à pupillo hærede instituto potest resti- tui legatario: secus si fundus proprius pupilli legatus sit.

¶ Si fundus legatus, vel per fideicommissum fuerit reli- ctus Seio, à pupillo hærede instituto: an tutores restituere hunc fundum possint sine auctoritate prætoris? & putem, siquidem rem suam legauit, cessare orationem. sin verò de re pupilli: dicendū erit locum esse orationi, nec inconsulto prætore posse alienari.

Pars IIII. Digestorum lib. XXVII. Tit. I x.

Quando pupillus succedit in rem alii promissam, vel debitam prius ex venditione, illa res potest alienari in eum cui debetur: secus est si ipse pupillus talem rem immobilem promittat.

¶ Si pupillus stipulanti sponderit: an soluere possit sine prætoris auctoritate? & magis est, ne possit. alioquin inuenta erit alienandi ratio. Sed si pater stipulanti fundum sponderit, successeritque pupillus in stipulatum: fortius dicetur, sine prætoris auctoritate posse eum reddere. Idemque, & si iure hæreditario alij successerit, qui erat obligatus. Eadem ratione & si parens fundum vendiderit, vel quis alius, cui pupillus successerit: potest dici, pupilum cætera venditionis inconsulto prætoris posse perficere. ¶ Fundum autem legatum repudiare pupillus sine prætoris auctoritate non potest. esse enim & hanc alienationem, cum res sit pupilli, nemo dubitat. ¶ Non passim tutoribus sub obtentu æris alieni permitti debuit venditio. neque enim est eis via distractionis tributa. & ideo prætori arbitrium huius rei senatus dedit: cuius officio in primis hoc convenit, excutere, an aliunde possit pecunia ad extenuandû æs alienum expediri. Quarere ergo debet, an pecuniam pupillus habeat, vel in numerato, vel in nominibus, quæ conveniri possunt, vel in fructibus conditis, vel etiam in reddituum spe atque obventionum. item requirat, num aliæ res sint præter prædia, quæ distrahi possint, ex quorum precio æri alieno satisfieri possit. Si igiturprehenderit, non posse aliunde exsolui, quam ex prædiorum distractione: tunc permittet distrahi: si modò urgeat

*Flo. & creditor, aut usurarum modus earendum ære * alieno suadeat. Idem prætor æstimare debet, utrum vendere potius, an obligare permittat. necnon illud vigilantè observare, ne plus accipiat sub obligatione prædiorum fœnoris, quam opus sit ad soluendum æs alienum. Aut si distrahendum arbitrabitur, ne propter æs alienum modicum possessio magna distrahatur. sed si sit alia possessio minor, vel minus utilis pupillo: magis eam iubeat distrahi, quam maiorem & vtiliorem. ¶ In primis igitur, quotiens desideratur ab eo, ut permittat distrahi: perquirere debet eum, qui se instruat de fortunis pupilli, nec nimium tutoribus vel curatoribus credere: qui nonnunquam lucri

*Flo. & creditor, aut usurarum modus earendum ære * alieno suadeat. Idem prætor æstimare debet, utrum vendere potius, an obligare permittat. necnon illud vigilantè observare, ne plus accipiat sub obligatione prædiorum fœnoris, quam opus sit ad soluendum æs alienum. Aut si distrahendum arbitrabitur, ne propter æs alienum modicum possessio magna distrahatur. sed si sit alia possessio minor, vel minus utilis pupillo: magis eam iubeat distrahi, quam maiorem & vtiliorem. ¶ In primis igitur, quotiens desideratur ab eo, ut permittat distrahi: perquirere debet eum, qui se instruat de fortunis pupilli, nec nimium tutoribus vel curatoribus credere: qui nonnunquam lucri

lucris sui gratia adseuerare prætori solent, necesse esse distrahî possessiones, vel obligari. Requirat ergo necessarios pupilli, vel parêtes, vel liberos aliquos fideles, vel quem alium, qui noticiâ rerum pupillarium habeat: aut si nemo inuenitur, aut suspecti sunt, qui inueniuntur, iubere debet edi rationes. Itémque pupillum pupillarium bonorum aduocatumque pupillo dare, qui instruere possit prætoris religionem: an adsentire venditioni, vel obligationi debeat. Illud quæri potest, si prætor aditus, permiserit distrahî possessionem prouincialem: an valeat, quod fecit: & putè valere: si modò tutela Romæ agebatur, & hi tutores eam quoque administrationem subierant. Ne tamen titulo tenus tutores ære alieno allegato pecunia abutatur, quam mutuam acceperunt: oportebit prætorem curare, vt pecunia accepta creditoribus soluat, & de hoc decernere: dareque viatorem, qui ei renūciat, pecuniam istam ad hoc conuersam, propter quod desiderata est alienatio vel obligatio. Si æs alienum non interueniat: tutores tamē allegent, expedire hæc prædia vendi, & alia comparari, vel certè istis carere: videndum est, an prætor eis debeat permittere. & magis est, ne possit. Prætori enim non liberum arbitrium datum est distrahendi res pupillares: sed ita demum, si æs alienum immineat. proinde & si permiserit, ære alieno non allegato: consequenter dicemus, nullâ esse venditionem, nullumque decretum. nō enim passim distrahî iubere prætori tributum est: sed ita demum, si vergeat æs alienum. Manet actio pupillo, si postea poterit probari, obreptum esse prætori. Sed videndum est, vtrum in rem, an in personam dabimus ei actionē. Et magis est, vt & in rem detur, nō tantum in personam aduersus tutores sue curatores. Communia prædia accipere debemus, si pro diuiso communia sint. ceterum si pro diuiso communia sint: cessante oratione, decreto locus erit.

VI. IDEM lib. II. de omnibus tribunalibus.

Sed si fortè alius proprietatē fundi habeat, alius vsum fructum: magis est, vt cesset hæc pars orationis, quæ de diuisione loquitur. nulla enim communio est.

VII. IDEM lib. XXXV. ad edictum.

Si pupillorum sint communia prædia, qui diuersos tutores

Pars IIII. Digestorum lib. XXVII. Tit. IX.

tores habet: videamus, an alienatio locum habere possit. & cum prouocatio necessaria sit: puto alienationem impediri. neuter enim poterit prouocare, sed ambo prouocationem expectant. * Item si eosdem tutores habent: multo magis quis impeditam alienationem dicet. ¶ Si pupillus dedit [res] pignori ex permisso pretoris: nonnulla erit dubitatio, an alienatio possit impediri. Sed dicendum est, posse creditorem ius suum exsequi. Tutius tamen fecerit, si prius praetorem adierit. ¶ Si pater vel parens tutor sit alicui ex liberis: an praetor adeundus sit, si obligare velit? & magis est, ut debeat. pronior tamen esse debet praetor, ad consentiendum patri. ¶ Si praetor tutoribus permiserit vendere, illi obligauerint, vel contra: an valeat, quod actum est? Et mea fert opinio, eum qui aliud fecit, quam quod a praetore decretum est, nihil egisse. Quid ergo, si praetor ita decreuerit, VENDERE OBLIGAREVE PERMITTO: an possit liberum arbitrium habere, quid faciat? Et magis est, ut possit: dummodo sciamus, praetorem non recte partibus suis functum. debuit enim ipse statuere & eligere, utrum magis obligare, an vendere permittrat. Si obligauerit rem tutor sine decreto: quamuis obligatio non valeat, est tamen exceptioni doli [mali] locus: sed tunc [demum,] cum tutor acceptam mutuam pecuniam ei soluerit, qui sub pignore erat creditor. ¶ Item videndum est, an & obligare ei rem possit. & dicendum est, si eandem sortem acceperit, nec grauioribus visuris: valere obligationem, ut ius prioris creditoris ad sequentem transeat.

VIII. IDEM de omnibus tribunalibus.

¶ Vi neque tutores sunt ipso iure, neque curatores, sed pro tutore negotia gerunt, vel pro curatore: eos non posse distrahere res pupillorum vel adolescentium, nulla dubitatio est. ¶ Sed si curator sit furiosus, vel cuius alterius, non adolescentis: videndum est, utrum iure vetere valebit venditio, an hanc orationem admitteremus? Et puto, quia de pupillis princeps loquitur, & coniunctim * tutoribus curatores accipiuntur *, pertinere. & de ceteris puto ex sententia orationis idem esse dicendum. ¶ An obligari communia possint, quaeritur? Sed non puto sine decre-

* Floren.
coniuncti.
* accipiunt

to obliganda. Nam quod excipit oratio, ad hoc tantum pertinet, ut perimatur communio, non ut augeatur difficultas communionis.

Decretum antecessoris potest reuocare successor. Bartolus.

IX. IDEM lib. V. Opinionum.

Quamuis antecessor præsidis decreuisset ea prædia venundari, quæ tutor pupilli subiecto nomine alterius emptoris, ipse sibi comparabat: tamen si fraudem & dolum contra senatusconsulti auctoritatem & fidem tutori commissamprehendisset successor eius: estimabit, quatenus tam callidum commentum etiam in exemplum coercere debeat.

Exceptio quæ incipit, competere venditori post contractum: transit ad emptorem. Bartolus.

X. IDEM lib. VI. Opinionum.

Ilicitè post senatusconsultum pupilli vel adolescentis prædio venundato: si eo nomine apud iudicem tutelæ, vel utilis actionis estimatio facta est, eaque soluta: vindictio prædij ex æquitate inhibebitur.

XI. IDEM lib. III. de officio proconsulis.

Si prædia minoris viginti quinq; annis distrahi desiderantur: causa cognita præses provincie debet id permittere. Idem seruari oportet, & si furiosi, vel prodigi, vel cuiuscunque alterius prædia curatores velint distrahere.

Tutor potest creditori patris pupilli solvere, & in eius locum in pignora succedere.

XII. MARCIANVS lib. sing. ad formulam hypothecariam.

Non fit contra senatusconsultum, si cuius tutor creditori patris pupilli exsoluit, ut eius loco succedat.

XIII. PAVLVS lib. singulari ad orationem diui Severi.

Si fundus sit sterilis, vel saxosus, vel pestilens: videndum est, an alienare eum non possit. & Imperator Antoninus & diuus pater eius in hæc verba rescripserunt. Quod allegastis, infructuosum esse fundum, quem vendere vultis: mouere nos non potest, cum utique pro fructuum modo precium inuenturus sit.

Si tutor vendat prædium pupilli, & ex precio satisfacit creditoribus paternis: si postea pupillus vult vindicare prædium, & non offerat precium, repellitur doli exceptione. hoc verum si ex ceteris facultatibus

Pars II. Digestorum lib. XXVII. Tit. x.

cultatibus as alienum pupilli solui non poterit: & si illæ res saluæ erunt, ex quarum precio ari alieno satisfieri poterit. Bartolus.

¶ Quamquam autem neq; distrahere, neque obligare tutor pupillare prædium possit: attamen Papinianus libro quinto Responsorum ait tutorē pupilli sine decreto pretoris non iure distrahere. Si tamen, inquit, errore lapsus vendiderit, & precium acceptum creditoribus paternis pueri soluerit: quandoque prædium domino cum fructibus vindicanti doli exceptio nō inutiliter opponitur, precium ac medijs temporis vsuras, quæ creditoribus debentur, non offerenti: si ex ceteris facultatibus eius es alienū solui non potuerit. Ego autem notaui. Et si solui potuit: si tamen illæ res saluæ erunt, ex quarum precio ari alieno satisfieri potuerat: dicendum esse, adhuc doli exceptionem obtinere, si lucrum capter pupillus ex damno alieno.

XIIII. IDEM lib. IX. Responsorum.

Paulus respondit. & si testamentum patris postea irritum esse apparuerit: tamen tutores pupilli, siue curatores filij nihil contra orationem diuorum principum fe-

† Prodigij cisse videri, si secundum voluntatem defuncti testamento (squit Ci. scriptam, prædium rusticum pupillare vendiderunt.

li. 2. off.) **DE CURATORIBVS, FVRIOSO, ET alijs, extra minores, dandis.**

Titulus X.

I. VLPPIANVS lib. I. ad Sabinum.

Ege duodecim tabularū prodigot interdicitur bonorum suorum administratio. quod moribus quidem ab initio introductum est. sed solent hodie prætores vel præfides, si talē hominem inuenerint, qui neque tempus, nec finem expensarum habet, sed bona sua dilacerando & dissipando profundit. curatorem ei dare, exemplo furiosi. & tamdiu erunt ambo in curatione, quamdiu vel furiosus sanitatem, vel ille sanos mores receperit. Quod si euenerit: ipso iure desinunt esse in potestate curatorum. Curatione autem eius, cui bonis interdicitur, filio negabatur permittenda. sed exstat diui Pij rescriptum, filio potius curationem permittendam in patre furioso, si tam probus sit.

II. PAV-

toris mune
ribus ludo
rū venatio
nūq; appa
ratu pecu
nias profu
dit in eas
res, quarū
memoriā
aut nullā
aut breuē
sunt reli
cti.

II. PAVLVS lib. I. de officio Proconsulis.

Sed & aliis dabit proconsul curatores, qui rebus suis superesse non possunt, vel dari iubebit. Nec dubitabit filium quoque patri curatorem dare.

III. VLP IANVS lib. XXXI. ad Sabinum.

Dum deliberant hæredes instituti adire, bonis à præ-tore curator datur.

IIII. IDEM lib. XXXVIII. ad Sabinum.

Furiosæ matris curatio ad filium pertinet. pietas enim parentibus (& si inæqualis est eorum potestas) æqua debetur.

V. CAIVS lib. IX. ad edictum provinciale.

Curator ex senatusconsulto constituitur, cum clara persona (veluti senatoris, vel vxoris eius) in ea causa sit, ut eius bona venire debeant. Nam ut honestius ex bonis eius, quantum potest, creditoribus solvatur: curator constituitur distrahendorum bonorum gratia, vel à præ-tore, vel in prouinciis à præside.

VI. VLP IANVS lib. I. de omnibus tribunalibus.

Observare prætorem oportebit, ne cui temerè citra causæ cognitionem plenissimam, curatorem det: quoniam plerique vel furorem, vel dementia fingunt, quò magis curatore accepto, onera ciuilia detrectent.

VII. IULIANVS lib. XXI.

Digestorum.

Consilio & opera curatoris tueri debet non solum patrimonium, sed & corpus ac salus furiosi.

Hæredes dementis possunt vindicare prædium alienatum à curatore eius, qui satis non dederat rem dementis saluam fore: nisi curator de precio prædii venditi satisfecerit creditoribus dementis: quia tunc hæredes repelluntur doli exceptione.

Curator dementi datus, decreto interposito, uti satisficeret, non euit: & tamen quasdam res de bonis eius, legitimo modo alienauit. si hæredes dementis easdem res vindicent, quas curator alienauit, & exceptio opponetur, si NON CURATOR VENDIDERIT: replicatio dari debet, AVT SI SATISDACTIONE INTERPOSITA SECUNDVM DECRETVM VENDIDERIT. Quòd si precio accepto curator creditores fu-

riosi

Pars II. Digestorum lib. XXVII. Tit. x.

rioli dimisit: triplicatio doli tutos possessores præstabit.

Contra exceptionem rei iudicata curatoris primò remoti datur hæredibus furiosi replicatio propter secundum curatorem, qui condemnari fecit primum: & contra secundum datum replicatio ipsi primo: quia conuersa fuit pecunia in utilitatem dementis.

¶ Cum dementis curatorem, quia satis nō dederat, & res malè administrarat, pro cōsul remouerit à bonis, aliumq; loco eius curatorem substituerit: & hic posterior (cū nec ipse satis dedisset) egerit cum remoto negotiorum gestorum, posteaq; hæredes dementis cum eodem negotiorum gestorum agāt, & is exceptione rei iudicatæ inter se & curatorem utatur: hæredibus replicatio danda erit, **AVT SI IS, QUI EGIT, SATIS DEDERAT.** Sed an replicatio curatori profutura sit, iudex estimabit. Nam si curator sequens pecuniam, quàm ex condemnatione consecutus fuerat, in rem furiosi vertisset: doli triplicatio obstabit. ¶ Quæsitum est, an alteri ex curatoribus furiosi rectè soluatur, vel an vnus rem furiosi rectè alienare possit? respondi. rectè solui. Eum quoque, qui ab altero ex curatoribus fundū furiosi legitime mercaretur, vsucapturū: quia solutio, venditio, traditio, facti magis, quàm iuris sunt. Ideoque sufficit vnus ex curatoribus persona: quia alter intelligitur consentire. denique si præsens sit, & vetet solui, vel *venire, vel tradi: neque debitor liberabitur, neque emptor vsucapiet.

*Flo. 70.
luc.

VIII. VLPIANVS lib. VI. de officio Proconsulis.

Bonorum ventris nomine curatorem dari oportet, eumq; rem saluam fore viri boni arbitratu satisficere proconsul iubet. Sed hoc si nō ex inquisitione detur. nam si ex inquisitione: cessat satisfactio.

IX. NERATIUS lib. I. Membranarum.

Cuius bonis distrahēdis curatores facere senatus permisit, eius bona creditoribus vendere non permisit: quamuis creditores post id beneficiū bona vendere mālent. Sicut enim integra re potestas ipsorū est, vtrum velint, eligendi: ita cum alterum elegerint ab altero abstinere debent. Multoq; magis id seruari æquum est, si factus est curator, per quem bona distraherentur, & si nondum explicato eo negotio decessit. Nam & tunc ex integro
alius

De curatoribus furioso, &c.

721

alius curator faciendus est, neque hæres prioris curatoris onerandus: cum accidere possit, ut negotio vel propter sexus, vel propter ætatis infirmitatem, vel propter dignitatem maiorem minoremve, quæ in priore curatore spectata erat, habilis non sit: possint etiã plures hæredes ei existere, neque aut per omnes id negotium administrari expediat: aut quicquam dici possit, cur vnus aliquis ex his possit onerandus sit.

* Fl. à curatore.

X. ULPIANVS lib. XVI. ad edictum.

Ulpianus scribit, eos, quibus per prætorem bonis interdictum est, nihil transferre posse ad aliquem: quia in bonis non habeant, cum eis deminutio sit interdicta. Curator furiosi rem quidem suam quasi furiosi tradere poterit, & dominium transferre: rem verò furiosi, si quasi suam tradat, dicendum, ut non transferat dominium: quia non quasi furiosi negotium gerens tradidit.

XI. PAVLVS lib. VII. ad Plautium.

Ignus à curatore furiosi datum valet, si utilitate furiosi exigente id fecit.

XII. MARCELLVS lib. I. Digestorum.

Adgnato, vel alio curatore furiosi, res furiosi dedicari non posse constat. Adgnato enim furiosi non vique quaque competit rerum eius alienatio, sed quatenus negotiorum exigit administratio.

XIII. GAIVS lib. III. ad edictum prouinciale.

Sæpe ad alium è lege duodecim tabularum curatio furiosi aut prodigi pertinet, alij prætor administratio nem dat: scilicet cum ille legitimus inhabilis ad eam rem videatur.

* Huius legis verba. ba. lib. I. Rhetor. ad Herem. v.

XIII. PAPINIANVS lib. V. Responsorum.

Vtrum vxori mente captæ curatorè dari non oportet.

XV. PAVLVS lib. III. Sententiarum.

Et mulieri, quæ luxuriosè viuit, bonis interdicti potest. In curatoris bonis priuilegium furiosi furiosæ gnatorum uè seruatur. prodigus etiam & omnes omnino, etiam si in edicto non sit eorum mentio, in bonis curatoris decreto priuilegium consequuntur.

Si furiosus existet, a gnatorum gentiliūque in eo pecuniaque eius potestas est.

XVI. TRIPHONINVS lib. XIII. Disputationum.

Si furioso puberi, quanquam maiori annis vigintiquinque, cu-

que, cu-

Pars IIII. Digestorum lib. XXVII. Tit. x.

que, curatorem pater testamento dederit: eum prætor dare debet, secutus patris voluntatem. manet enim ea datio curatoris apud prætorem, vt rescripto diui Marci continetur. ¶ His consequens est, vt si prodigo curatorem dederit pater: voluntatem eius sequi debeat prætor, eumq; dare curatorem. Sed vtrum omnimodo: an ita, si futurum esset, vt nisi pater aliquid testamento cauisset, prætor ei bonis interdixit esset: & maximè, si filios habeat iste prodigus? potuit tamen pater & aliàs providere nepotibus suis, si eos iussisset hæredes esse, & ex hæredasset filiū, eiq; quod sufficeret alimètorum nomine, ab eis certum legasset, addita causa necessitate que iudicij sui. aut si non habuerit in potestate nepotes: quoniam emancipato iam si-

*Flo. & lio nati fuissent: sub conditione eos hæredes instituisset, * vulg. insti- vt emancipentur à patre prodigo. sed quid si nec ad hæ tuere vt c- consensurus esset prodigus? Sed per omnia iudicium emancipen- statoris sequendum est: ne quem pater vero consilio prodigum credidit, eum magistratus propter aliquod fortè suum vicium idoneum putauerit.

XVII. GAIUS lib. I. de manumissionibus.

Curator furiosi nullo modo libertatem præstare potest: quod ea res ex administratione non sit. nã in tradendo ita res furiosi alienat, si ad administrationem ne-

*Flo. & gociorum pertineat. [Et ideo nec] * si donandi causa a idoneos. liener, traditio * quidquam valebit: nisi ex magna utilitate

*Flo. ne- furiosi de * cognitione iudicis faciat.

que tradi- tio.

*Flo. fu- vrosi hoc co- gnitione &c.

FINIT QVARTA PARS DIGESTORVM SEV
PANDECTARVM, QVÆ LIBROS OCTO
SINGVLARES CONTINET.

SEQVITVR QVINTA PARS DE
testamentis.